

Masteroppgave

Hvor trykker den høyreekstreme skoen?

En kvalitativ rammestudie av ti-årsmarkeringen for 22. juli

Preben André Jungård Andersen

Medievitenskap
Political Communication: Nordic Perspectives
30 Studiepoeng

Institutt for medier og kommunikasjon
Det humanistiske fakultet

01.juni 2022

Hvor trykker den høyreekstreme skoen?

En kvalitativ rammestudie av ti-årsmarkeringen for 22. juli

© Preben André Jungård Andersen

2022

Hvor trykker den høyreekstreme skoen? En kvalitativ rammestudie av ti-årsmarkeringen for 22. juli

Preben André Jungård Andersen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Grafisk senter, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Ti-årsmarkeringen for terrorangrepene 22. juli 2011 satte søkelys på den felles norske forståelsen av angrepene og de ideologiske kreftene som stod bak. Sentralt i den offentlige debatten stod spørsmålet om hvor i det politiske landskapet ansvaret lå for å hankses med høyreekstremismen. Denne masteroppgaven tar for seg en liten del av debatten ved å undersøke hvilke tolkningsrammer om det særskilte ansvaret den norske venstre- og høyresiden anvendte i møte med hverandre. Studien består av en kvalitativ rammeanalyse av 30 meningsinnlegg fra politikere, kommentatorer og samfunnspersoner publisert i norske medier. Studien identifiserer én ramme for venstresiden, *ansvarsrammen*, og én ramme for høyresiden, *forsvarsrammen*. Felles for de begge er at de ser på høyreekstremisme som et problem som må løses. Ulikt for dem er hvor dette ansvaret ligger. Funnene viser at ansvarsrammen peker på den politiske høyresiden som særlig ansvarlig på bakgrunn av deres innvandringskritiske politikk og splittende retorikk, mens forsvarsrammen argumenterer for at de blir feilaktig stilt til veggs og svartmalt når samholdet burde stå sterkest. Videre undersøker studien populistiske trekk ved FrPs retorikk slik de kommer frem i forsvarsrammen, hvor flere funn kan antyde at partiet har fortsatt sin populistiske tradisjon.

Abstract

The ten-year anniversary of the terror attacks on the 22nd of July 2011 shed light on the mutual Norwegian understanding of the attacks and the ideological forces behind them. Central to the public debate was the question of where the responsibility lay in the political landscape for dealing with right-wing extremism. This master's thesis addresses a small part of the debate by examining the framing used by the Norwegian political left and right when opposing each other. The study consists of a qualitative framing analysis of 30 opinion pieces from politicians, commentators and members of society published in the Norwegian media. The study identifies one frame for the left, the *responsibility frame*, and one frame for the right, the *defense frame*. What they both have in common is that they see right-wing extremism as a problem that must be solved. However, they differ in where this responsibility lies. The findings show that the responsibility frame points to the political right as particularly responsible based on their immigration-critical policies and divisive rhetoric, while the defense frame argues that they are wrongly pushed against the wall and painted black when cohesion should be strongest. Furthermore, the study examines populist features of the Norwegian Progress Party's (FrP) rhetoric as they appear in the defense frame, where several findings may indicate that the party maintains its populist tradition.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på mine to år som masterstudent ved institutt for medier og kommunikasjon på Universitetet i Oslo. Bak oppgaven ligger utallige timers arbeid og frustrasjon, men også fullførte milepæler og åpenbaringer. Det er flere jeg ønsker å takke for å ha hjulpet meg i mål med denne oppgaven.

Takk til veileder Trine Syvertsen (V22) for konstruktive tilbakemeldinger, gode diskusjoner og et spark bak da det trengtes.

Takk til gjengen på lesesal 415 for lange kaffepauser, pep-talks og opphetede diskusjoner om inndelingsskift og romertall sene kvelder i mai. En spesiell takk til Anne Marie, du fantastiske menneske og studiepartner extraordinaire.

Takk til mamma for å ha holdt motet mitt oppe i en utfordrende tid, Emma for å alltid ha vært der gjennom tykt og tynt, og ikke minst til Timmy for kjærlighet, støtte og vise ord på tvers av kontinenter.

Nå sprekker jeg Blindern-bobla og trer ut i den vide verden. På gjensyn academia!

Oslo, juni 2022

Preben André Jungård Andersen

«Ondskap kan drepe et menneske, men aldri beseire et helt folk»

Jens Stoltenberg.

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	1
1.1	OPPGAVEN HENSIKT OG PROBLEMSTILLING	2
1.2	OPPGAVEN STRUKTUR	3
2	TIDLIGERE FORSKNING OG TEORETISKE PERSPEKTIVER	4
2.1	TIDLIGERE FORSKNING PÅ 22. JULI I DET OFFENTLIGE ROM	4
2.2	HØYREKSTREMISME OG POPULISME PÅ YTRE HØYRE FLØY	6
2.3	TOLKNINGSRAMMER.....	8
2.3.1	<i>Saksspesifikke og generiske tolkningsrammer</i>	10
2.3.2	<i>Rammekonkurranser</i>	11
3	METODISKE TILNÆRMINGER	15
3.1	CASESTUDIER	15
3.2	KVALITATIV RAMMEANALYSE	16
3.3	DATAINNSAMLING OG UTVALG	18
3.4	STUDIENS KVALITET	19
4	KVALITATIV ANALYSE AV TOLKNINGSRAMMENE.....	22
4.1	ANSVARSRAMMEN	23
4.1.1	<i>Problemdefinisjon</i>	23
4.1.2	<i>Årsaksforklaringer</i>	25
4.1.3	<i>Moralsk evaluering</i>	28
4.1.4	<i>Løsningsforslag</i>	29
4.1.5	<i>Ansvarsrammen oppsummert</i>	30
4.2	FORSVARSRAMMEN.....	32
4.2.1	<i>Problemdefinisjon</i>	32
4.2.2	<i>Årsaksforklaringer</i>	34
4.2.3	<i>Moralsk evaluering</i>	37
4.2.4	<i>Løsningsforslag</i>	38
4.2.5	<i>Forsvarsrammen oppsummert</i>	39
5	DISKUSJON.....	41
5.1	ET SPØRSMÅL OM PERSPEKTIV	42
5.2	MOTSTRIDENDE PARTER.....	42
5.3	STERKE RAMMER I KONFLIKT.....	43
5.4	SPLITTELSE I SØKEN ETTER SAMHOLD.....	45
6	KONKLUSJON OG OPPSUMMERING	49
6.1	HOVEDFUNN OPPSUMMERT	49
6.2	STUDIENS BIDRAG	50
6.3	BEGRENSINGER OG VIDERE FORSKNING.....	51
	LITTERATURLISTE	52

1 Introduksjon

Sommeren 2021 markerte ti år siden de verste terrorangrepene etter andre verdenskrig fant sted i Norge. 22. juli 2011 detonerte terroristen en gjødselbombe på 950 kilogram utenfor Høyblokka i regjeringskvartalet i Oslo sentrum, og kort tid etter utføre han et massedrap på ungdommer på Arbeidernes Ungdomsfylking (AUF) sin sommerleir på Utøya i Tyrifjorden utenfor Oslo. Totalt 77 mennesker mistet livet i angrepene, 8 ved bombingene mot regjeringskvartalet og 69 på Utøya.

Angrepene rystet demokratiet Norge, og avdekket holdninger i det norske samfunnet som mange ikke trodde eksisterte. Terroren ble umiddelbart fordømt av den norske befolkningen og møtt med rosetog, omtanke og et løfte om at 'vi skal aldri glemme'. «Med det sterkeste av alle verdens våpen, det frie ord og demokrati, staker vi ut kursen for Norge etter 22. juli 2011» sa daværende statsminister Jens Stoltenberg (2011) under markeringen på Rådhusplassen få dager etter angrepene. Stoltenberg frontet en samlende linje i tiden etter angrepene. Tonen var at det var det norske demokratiet som var terroristens mål. Vi skulle stå sammen mot høyreekstremismen; Anders Behring Breivik hadde angrepet oss alle.

Opptakten til markeringen for 22. juli-angrepene var preget av en annerledes tone enn hva den var sensommeren for ti år siden. Et politisk oppgjør med tankegodset bak 22. juli ulmet i kulissene og ble tydeligere og tydeligere satt på agendaen for hver en bok og hvert et debattinnlegg som entret den offentlige arenaen. Venstresiden uttalte igjen at 22. juli var et politisk rettet angrep mot Arbeiderpartiet og AUF slik som de hadde forsøkt å få frem tidligere, men blitt stemplet for å dra 'Utøya-kortet' av fremtredende politikere på høyresiden. Blant annet anklaget Per Sandberg (FrP) Arbeiderpartiet og AUF for å ha «spilt offer» i etterspillet for angrepene. «Noe mer offer går det ikke an å bli» uttalte daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre (Ap) i respons (Sørli et al., 2011). Debatten tok seg til for alvor under Støres, nå partileder for Arbeiderpartiet, sin tale under ti-årsmarkeringen på Utøya hvor han kom med en klar oppfordring til høyresiden; «politikere på høyresiden må nå heve stemmen og trekke klare grenser opp mot det høyreekstremerne, og ikke lukke øynene» (Haakonsen & Røsvik, 2021).

Terror var tidligere noe man bare så på nyhetene fra land langt borte, men denne skjebnetunge juldagen skjedde angrepet på hjemmebane. De første antakegelsene om hvem som stod bak angrepene pekte på ekstreme islamister; jihadister som førte 'hellig krig' slik de ti år tidligere hadde gjort 22. september i USA. Det var imidlertid en 32 år gammel norsk hvit mann fra Oslos vestkant som stod bak angrepene. Anders Behring Breivik var redd for islamisering av Europa, og ville «rense bort» innvandrere fra det norske samfunnet. Breivik trodde Norge var i ferd med å bli overtatt av muslimer, og at Arbeiderpartiet stod i ledtog med dem. Breivik viste i et manifest til «en dekonstruksjon av norsk kultur og masseimport av muslimer», og han ønsket derfor å sende «et kraftig signal til folket og påføre Arbeiderpartiet størst mulig tap for å strupe rekrutteringen» (Tollersrud et al., 2011).

Etter terrorangrepene har høyreekstremismen fortsatt å bre seg utover Europa og verden (Jupskås & Leidig, 2020), og med den flere høyreekstreme terrorangrep. I 2019 ble Norge igjen et offer for høyreekstremismen, denne gangen i form av Philip Manshaus sitt angrep i 2019 mot Al-Noor moskeen i Bærum og drapet på hans egen adoptivsøster Johanne Zhangjia Ihle-Hansen. Manshaus var inspirert av Breivik, hans manifest og terrorhandlingene hans, men også angrepet utført av Brenton Tarrant mot to moskeer i Christchurch på New Zealand i mars 2019 (Torheim & Oldeide, 2019).

Ville høyresiden ti år etter 22. juli-angrepene anerkjenne at angrepet var politisk rettet terror mot Arbeiderpartiet og AUF? Og viktigst av alt; ville de anerkjenne at terroristen fant gjenklang for sin høyreekstreme ideologi på egen fløy?

1.1 Oppgavens hensikt og problemstilling

Denne masteroppgaven ønsker å utforske en liten del av den offentlige debatten i kjølvannet av 22. juli ved å undersøke hvilke tolkningsrammer som dominerte vedrørende ansvaret for å hankses med høyreekstremisme under ti-årsmarkeringen.

Det finnes flere definisjoner på tolkningsrammer, men felles for dem er at det handler om å fremheve én side av en sak for å få frem et ønsket budskap (Entman, 1993; Vreese, 2005). Rammer er sosialt konstruerte strukturer som bidrar til å forme menneskers virkelighetsforståelse (Goffman, 1974). Rammer kan dermed sies å være med på å forme samfunnet vårt, og de er derfor viktige å studere. Rammekonkurranse, eller *framing contests*,

utspiller seg når aktører med motstridende rammer møtes over samme tematikk (Pan & Kosicki, 2001; Chong & Druckman, 2013).

22. juli kan sies å ha blitt ‘depolitisert’ i samfunnsdebatten (Falkheimer & Olsson, 2014), og det eksisterer flere ulike forståelser for hvem angrepene var rettet mot og hvorfor de skjedde (Solheim & Jupskås, 2021). Det er derfor interessant å undersøke rammekonkurransen som utspilte seg mellom venstre- og høyresiden under ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene for å undersøke hvilke virkelighetsforståelser de har i møte med ansvaret for å hankses med høyreekstremisme. Oppgaven vil forsøke å besvare følgende tre spørsmål:

1. Hvilke tolkningsrammer anvendte venstre- og høyresiden om ansvaret for kampen mot høyreekstremisme under ti-årsmarkeringen for 22. juli?

2. Hadde partene sterke rammer og hvilken betydning kan dette ha hatt for rammekonkurransen?

3. Hvilke populistiske trekk kom frem gjennom høyresidens tolkningsramme?

For å undersøke disse spørsmålene har jeg gjennomført en casestudie med utgangspunkt i ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene. Studien har undersøkt den offentlige debatten ved å anvende en kvalitativ rammeanalyse av 30 meningsinnlegg for å identifisere venstre- og høyresidens rammer.

1.2 Oppgavens struktur

Den foregående innledningen har aktualisert caset og hva oppgaven ønsker å undersøke og hvorfor. Det neste kapitlet tar for seg tidligere forskning på 22. juli og teoretiske perspektiver på høyreekstremisme, populisme på ytre høyre fløy, tolkningsrammer og rammekonkurranser som vil benyttes i diskusjonen. Det tredje kapitlet handler om oppgavens metodiske tilnærminger. Her redegjør jeg for studiens metodiske design og utførelsen av analysen i tillegg til å presentere empirien. Deretter diskuteres oppgavens validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. Kapittel 4 tar for seg den kvalitative rammeanalysen hvor venstre- og høyresidens identifiserte tolkningsrammer blir presentert. Deretter blir tolkningsrammene sammenliknet i kapittel 5 satt opp mot de teoretiske perspektivene. Oppgavens avsluttende kapittel presenterer analysens hovedfunn og forsøker å besvare problemstillingene, før studiens bidrag og begrensinger samt videre forskning blir presentert.

2 Tidligere forskning og teoretiske perspektiver

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket som utgjør grunnlaget for både det metodiske designet og analysen i denne masteroppgaven. Jeg vil først presentere teoretiske perspektiver på høyreekstremisme og populisme på ytre høyre fløy i norsk politikk for å skape en bedre ramme for studiens samfunnsmessige betydning. Deretter vil jeg presentere tidligere forskning på 22. juli-angrepene som er relevante i møte med oppgavens problemstilling. Videre vil jeg ta for meg flere ulike tilnærminger til teori og forskning på tolkningsrammer, herunder det teoretiske opphavet, tolkningsrammers funksjon, saksspesifikke og generiske tolkningsrammer og rammekonkurranser.

2.1 Tidligere forskning på 22. juli i det offentlige rom

Gjennomgående for den undersøkte litteraturen på 22. juli-angrepene er at de tar for seg ulike perspektiver på enighet og samhold i den offentlige debatten i tiden etter terrorangrepene, og hvorvidt det politiske oppgjøret kunne blitt tatt tidligere eller ikke.

Falkheimer og Olsson gjennomførte i 2014 en kvalitativ rammeundersøkelse av den norske mediedekningen av terrorangrepene mellom den 22. Juli og 05. August 2011. Deres undersøkelse oppdaget at tolkningsrammene benyttet i mediedekningen bidro til å depolitisere terrorangrepene ved å ramme inn bombingene av regjeringskvartalet og masseskytingen på Utøya som gjerningene av en galen mann fremfor et politisk motivert terrorangrep (Falkheimer & Olsson, 2014). De konkluderer med at nyhetsdekningen av terrorangrepene var svært deskriptiv, og depolitiserte gjerningsmannen gjennom episodiske rammer som fremstilte han som et ensomt, ondskapsfullt og dypt forstyrret individ (ibid.).

Kjersti Thorbjørnsrud og Tine Ustad Figenschou (2018) sin studie som tar for seg mediens arbeid i etterkant av 22. juli. Det kommer frem at mediene fokuserte på samhold og omsorg i tiden etter terrorangrepene, og at politisk uenighet og diskusjon dermed ble utelukket fra mediebildet. Blant annet kom det frem at det ble besluttet å stenge mediens kommentarfelt i et forsøk på å forhindre spekulasjon om ofrene og terroristens bakgrunn (Thorbjørnsrud & Figenschou, 2018, s. 68-73). Videre var et sentralt spørsmål om folk med høyreekstreme holdninger skulle bli tillatt å uttale seg i den offentlige debatten eller ikke. Samtidig som det var viktig å ha ulike meninger og synspunkter representert i debatten, var det også viktig å

skjerme de berørte og holde en felles front (Thorbjørnsrud & Figenschou, 2018, s. 75). Denne beskrivelsen av mediebildet bærer preg av det Falkheimer og Olssen (2014) henviser til som en depolitisering av angrepene.

Det kan dermed se ut til at depolitiseringen av terrorangrepene hvor man trakk opp en felles front og skjermet de berørte ble prioritert fremfor å ta tak i de ideologiske motivene til terroristen, slik det kommer frem av Falkheimer og Olssen (2014) og Thorbjørnsrud & Figenschou (2018) sine studier. Denne avveiningen kan sies å ha bidratt til at det dominerende narrative om det høyreekstre angrepet ble at det var et angrep mot demokratiet Norge og våre felles delte verdier om demokrati, åpenhet og humanitet, slik Jens Stoltenberg la det frem rett etter angrepene (Syse, 2018, s. 19-20). Det er derfor interessant å se på hvordan dette samholdet har påvirket hvordan vi ser på og møter 22. juli-angrepene i dag. Anders Ravik Jupskås og Øyvind Bugge Solheim (2021) har undersøkt hvordan nordmenn forstår 22. juli-angrepene ti år senere. Studien setter spørsmålsteget ved «the consensus sphere» hvor “critical discussions of public and political institutions were temporarily suspended” (Rafoss, 2015). Jupskås og Solheim (2021) viser også at nivået av enighet blant det norske folket fortsatt er høy i deres tolkning av 22. juli, både i at terroristen var ‘gal’ og motivert av høyreekstremisme, men også at Norge håndterte angrepene bra og at samfunnets kjerneverdier ble sterkere etter angrepene (s. 121). Studien viser imidlertid at det også eksisterer uenighet i forståelsen av hvorfor angrepet skjedde, hvem som ble angrepet og hvordan samfunnet reagerte, og deler dette opp i tre distinkte narrative: demokratinarrativet, mangfoldsnarrativet og ytre-høyre-narrativet. Demokratinarrativet handler om at angrepet var et angrep på det norske demokratiet. Mangfoldsnarrativet handler om at angrepet var et politisk rettet høyreekstremt angrep på det norske multikulturelle samfunnet og venstresiden, og det kommer frem at det ikke har vært en stor nok politisk diskusjon omkring 22. juli. Det siste narrative, ytre-høyre-narrativet, ser imidlertid på økt innvandring som terrorangrepens årsak, og ser ikke på terrorens mål som politisk. Derfor anklager dette narrative Arbeiderpartiet og AUF for å ‘slå politisk mynt’ om terrorangrepene ved å etterspørre et politisk oppgjør (Jupskås & Solheim, 2021, s. 121-122).

Debatten rundt 22. juli kan sies å ha vært depolitisert både av mediene og av politikerne for å skape en samlet front i møte med sorgen. Jupskås og Solheims (2021) studie undersøkte det norske folks holdninger til 22. juli-angrepene ti år etter terrorangrepene inntraff og fant sprikende virkelighetsforståelser blant befolkningen. Ifølge studien er den samlede fronten fortsatt dominerende, men det kan også se ut til at det har vært en økende splittelse i synet på

hva og hvem terrorangrepene var rettet mot. Det vil derfor være interessant å se samfunnsaktørens tilnærming til tematikken i lys av ti-årsmarkeringen gjennom min studie sett opp mot Jupskås og Solheims (2021) funn.

2.2 Høyreekstremisme og populisme på ytre høyre fløy

For å tilegne en bedre forståelse av den overbærende tematikken for denne masteroppgaven ser jeg det hensiktsmessig å inkludere teoretiske perspektiver på høyreekstremisme og hvordan dette forholder seg til den politiske høyresiden slik problemstillingen søker å belyse gjennom rammeanalysen. Høyreekstremisme blir ofte definert som en politisk ideologi kjennetegnet som en 'antidemokratisk opposisjon mot likhet' (Carter, 2018), og er assosiert med rasisme, fremmedfrykt, ekskluderende nasjonalisme, autoritarisme og bruk av konspirasjonsteorier. Felles er at de fremmer 'fiender', som sees på som en trussel mot nasjonen, kulturen eller den etniske rasen. Her er de typiske fiendene innvandrere, etniske og religiøse minoriteter, anti-rasister/fascister og venstresidens politikere (Jupskås & Segers; i Jupskås & Leidig, 2020, s. 8). Ideologien blir ofte tilknyttet politisk motivert vold, og anvendes til partier, politiske bevegelser, nettsteder og individuelle aktivister. Nynazisme og neofascisme er de to dominerende formene for høyreekstremisme (ibid.). Høyreekstremismen forsvaret et hierarkisk sosialt forhold mellom folkegrupper, som regel gjennom 'in-groups' og 'out-groups' i etniske eller rasemessige termer (Bobbio, 1996). Dette har blitt videreført til å gjelde LGBTQ+ bevegelsen, feminister, hjemløse og funksjonsnedsatte mennesker (Jupskås & Segers; i Jupskås & Leidig, 2020, s. 8). Man skiller gjerne mellom to ulike definisjoner av høyreekstremisme, den ideologiske og den atferdsmessige. Der den ideologiske definerer høyreekstremisme som anti-demokratiske holdninger for å forsvare sosiale hierarkier, er den atferdsmessige opptatt av å se på høyreekstremisme som politisk rettet vold, eller «the justification of such behavior, within a democratic system where the state has monopoly of violence» (Merkel & Weinberg, 1997).

Populisme brukes til å beskrive sentrale kjennetegn ved de fleste moderne politisk partier på ytre høyre og er tilknyttet politiske strategier som forenkling og opportunisme (Jupskås; i Jupskås & Leidig, 2020, s. 18). Ideologien går i korte trekk ut på at samfunnet er skilt opp i to homogene og antagonistiske grupper, «det rene folket» og «den korruperte eliten», og argumenterer for at *volonté générale*, folkets vilje, skal være ledende i politikken (Mudde, 2004). Populisme identifiseres som en tynn ideologi eller som en diskursiv ramme, og hekter

seg derfor på andre fullstendige ideologier som nasjonalisme og sosialisme for å tilegne seg innhold (Canovan, 1999). Populismen spiller ifølge Jan Jagers og Stefaan Walgrave sin definisjon på tre kjennetegn: folket som homogent, kritikk av eliten og eksklusjon av utgrupper. «Populism always refers to the people and justifies its actions by appealing to and identifying with the people; it is rooted in anti-elite feelings; and it considers the people as a monolithic group without internal differences except for some very specific categories who are subject to an exclusion strategy» (Jagers & Walgrave, 2007, s. 322).

Diskusjonen om populisme kan klassifiseres som en politisk ideologi er utbredt, og det kan derfor argumenteres for at den heller må betraktes som en diskursiv ramme. Dette er i følge Aslanidis (2016) fordi den mangler *sammenheng*, som er et sentralt element ved enhver politisk ideologi (Gerring, 1997). Denne mangelen på sammenheng kommer frem i populismens tvetydige og ofte motstridende natur på tvers av det politiske spekteret ved å knytte seg opp til de tidligere nevnte fullstendige ideologiene (Aslanidis, 2016, s. 89). Aslanidis (2016) argumenterer for at populisme heller må sees på som en *discursive frame*, bestående av de formelle elementene av populisme slik som språk og ord. Denne fremgangsmåten resonnerer bedre med de kognitive aspektene av populistisk retorikk (Aslanidis, 2016, s. 98). I likhet med tolkningsrammer som identifiserer “some event or aspect of social life as problematic and in need of alteration”, then proceed to suggest a prognosis, ‘a proposed solution to the diagnosed problem that specifies what needs to be done’ (Snow & Benford, 1988 s. 199), kan også populisme sees på som en måte å haste behovet for å iverksette korrigerende politiske tiltak. Populistisk diskurs kan oppfattes som en ramme som diagnostiserer virkeligheten som problematisk fordi ‘eliten’ har stjålet makten fra ‘det rene folket’, og hevder at løsningen på problemet er den rettfærdige politiske mobiliseringen av folket for å gjenerobre makten.

Om FrP er et høyrepopulistisk parti eller ikke har vært gjenstand for debatt (se f.eks. Bjørklund 2004, Jungar og Jupskås 2014, Jupskås mfl. 2017). I likhet med sine søsterparti i Danmark og Finland, har liberalistiske FrP en klar profil mot innvandring, byråkrati og etterkrigstidens ideal med en sterk velferdsstat finansiert av et gjennomgående høyt skattenivå. FrPs hovedtema har de siste 40 årene vært en hard innvandringspolitikk (Knutsen, 2017, s. 64-65). Hvis dette trekkes opp mot populismen, kan partiet derfor sies å ha en *nativist agenda*, hvor det er et antagonistisk forhold mellom «“our people” and the cosmopolitan elite (who are viewed as responsible for the detriment of “native” people by favouring “non-natives”»)» (Jupskås; i Jupskås & Leidig, 2020, s. 18).

Jenssen (2017) argumenterer for at partiet må sies å ha gjennomgått en metamorfose og heller bør betraktes som et markedsliberalt høyreparti. Argumentasjonen går ut på at partiet forberedte et 'hamskifte' da Siv Jensen tok over som partileder i 2009 for å gjøre partiet mer 'spiselig' for politiske samarbeidspartnere og som en forberedelse for rollen som regjeringsparti (Jensen, 2017, s.238). Partiet kunne dermed ikke lenger spille på alle tre kjennetegn ved populismen slik de er presentert av Jeagers og Walgrave (2007): folket som homogent, elitekritikk og eksklusjon av utgrupper. Det var kun den sistnevnte som kunne sies å fortsatt gjelde da FrP var i regjering. Deres kritikk av nye innvandrere og muslimer spesielt er det eneste som var igjen av Frps populistiske karakteristikker (Jensen, 2017, s. 239).

2.3 Tolkningsrammer

Tolkningsrammebegrepet benyttes til å illustrere de ulike fremstillingene og virkelighetsforståelsene av hvem som har ansvaret for å hanskkes med høyreekstremisme sett opp mot ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene, og til hvilken grad de saksspesifikke rammene kan identifiseres i argumentasjonen til de involverte aktørene i den offentlige debatten. Hensikten med å benytte rammebegrepet er å anvende det som et redskap for å kunne systematisere, analysere og sammenlikne de ulike debattelementene som fant sted under ti-årsmarkeringen i forhold til høyreekstremistisk tankegods.

Grunnlaget for det vi i dag kjennetegner som tolkningsrammer ble ifølge Dan, Ihlen og Raknes (2019, s. 4), lagt på sent 1960- og tidlig 1970-tallet på tvers av tre disipliner: kognitiv psykologi (Bartlett, 1967), sosialantropologi (Bateson, 1970) og sosiologi (Goffman, 1974). Det var ikke før på 1980-tallet at tolkningsrammer kom inn i medie- og kommunikasjonsvitenskapen takket være mediesosiologer slik som Gaye Tuchman (1978, 1980), Todd Gitlin (1980) og William Gamson (1989) og deres arbeid (Dan et al., 2019, s. 4). Erving Goffmans (1974) bok «Frame Analysis: an essay on the Organization of Experience» argumenterer for at samme hendelse kan oppfattes svært forskjellig ut ifra tidligere erfaringer, og at dette skaper grunnlaget for hvordan mennesker oppfatter verden. Dette referer Goffman til som 'schemata'; sosialt konstruerte strukturer som består av alle våre tidligere opplevelser og bidrar til å forme menneskers forståelse av virkeligheten. For at en tolkningsramme skal resonere med oss, må den derfor passe sammen med denne virkelighetsforståelsen (s. 8-9).

Tolkningsrammer har blitt definert og anvendt på en rekke måter, og kan i sin bredeste form forklares som en teori, et metodisk rammeverk, et paradigme og som et konsept. Jeg har valgt å forstå tolkningsrammer som et konsept, slik det kommer frem av D'Angelo og Kuypers (2010, s. 2). Med et konsept er det derfor utfordrende å finne én eksakt definisjon på hva tolkningsrammer er. En konsekvens av dette er at rammebegrepet benyttes inkonsekvent, og at det har vært mangel på samlende litteratur (De Vreese, 2005). I et forsøk definerer De Vreese (2005) tolkningsrammer som «en fremheving av ulike aspekter ved et tema» (s. 53). Altså gir ikke tolkningsrammer bare uttrykk for hvordan virkeligheten ser ut, men er med på å konstruere vår forståelse av den. Tolkningsrammer blir ofte studert i lys av agenda-setting og priming, hvor rammer blir referert til som agenda-setting på et andreordens nivå. Agenda-setting omhandler hvor fremtredende saken i seg selv er, mens framing handler om hvor fremtredende de ulike attributtene og elementene som sammen bidrar til å gi saken mening fremstår (Beyer, 2010, s. 163-164). Aktører på tvers av samfunnet og politikken forsøker å påvirke opinion gjennom spesifikke tolkningsrammer (Gamson & Modigliani, 1989). Det er derfor viktig å studere tolkningsrammer når man analyserer makt og behandlingen av politiske spørsmål (Carragee & Roefs, 2004; Vliegthart & van Zoonen, 2011; i Ihlen og Thorbjørnsrud, 2014).

Entman (1993) indikerer den politiske og samfunnsmessige betydningen av tolkningsrammer, og poengterer at selv om tolkningsrammer står bredt i både samfunnsvitenskap og humaniora, har ingen vist «hvordan rammer blir innebygd i og gjør seg manifestert i en tekst, eller hvordan innramming påvirker tenkning» (Entman, 1993, s. 51-52). Litteraturen definerer tolkningsrammer bredt, og belager seg ofte på leserens egen forståelse av tolkningsrammer for å forstå forskerens intensjoner (ibid.). Tolkningsrammer utgjør i følge Entman fire elementer i en tekst: *problemdefinisjon*, *årsaksforklaring*, *moralsk evaluering* og *løsningsforslag* (ibid.). Her forstås problemdefinisjonen som de sider av temaet som ansees som problematisk, og som legger føringen for den videre forståelsen av årsaker, moralsk innveining og mulige løsninger. Årsaksforklaringene forstås som de bakenforliggende årsakene til problemene som blir presentert, altså de kausale faktorene som blir trukket frem for å forklare hva problemet kommer av. Videre forstås den moralske evalueringen som hvordan avsenderen dømmer, argumenterer og påpeker mulige konsekvenser med grunnlag i en moralsk evaluering av tematikken. Dette rammeelementet har også blitt presentert som *appell til moral eller prinsipper*, og går ut på at avsenderen argumenterer for bestemte posisjoner og synspunkter ved å appellere til prinsipper eller moral (Gamson & Lasch, 1983, s. 400). Rammens løsningsforslag forstås som de mulige endringene som kan løse problemet som blir fremhevet.

Tolkningsrammer henter ofte deres styrke i hvordan de er forankret i felles delt kultur, og at tolkningsrammer dermed utgjør et kulturelt repertoar av ulike måter å tenke over problemstillinger på (Van Gorp, 2007). Ifølge Van Gorp utgjør sterke rammer «a cultural stock of ways of thinking about issues that directs interpretation—an issue cannot be understood in any other way» (Van Gorp, 2007). Vellykkede tolkningsrammer fungerer ofte på et underbevist nivå hvor den anvendte tolkningsrammen oppfattes naturlig, slik at saken ikke kan forstås på noen annen måte (Ihlen & Thorbjørnsrud, 2014).

Framing er altså prosessen hvor tolkningsrammene skapes, og hvor enkelte aspekter og informasjon ved en sak eller et tema blir belyst eller unnlatt. Disse tolkningsrammene setter innholdet i kontekst og gjør det dermed forståelig for mottakeren (Hallahan, 2013). Man er derfor nødt til å benytte seg av *framing* og tolkningsrammer for å gjøre seg forstått. Entmans (1993) definisjon påpeker også at ved å velge ut og fremheve bestemte aspekter av et tema, kontrollerer man 'narrativet' ved å fremme en bestemt problemdefinisjon, årsakssammenheng, moralsk vurdering og et bestemt løsningsforslag.

2.3.1 Saksspesifikke og generiske tolkningsrammer

Det finnes hovedsakelig to ulike tilnærmelser til tolkningsrammer, nemlig saksspesifikke og generiske rammer. Saksspesifikke rammer er unike og knyttet til en spesifikk sak eller hendelse, og er derfor vanskeligere å overføre over til andre tematikker eller fenomener, men kan likevel beskrives som likeverdige rammer da de karakteriserer temaer og elementer som kunne blitt oversatt i en generisk ramme (de Vreese, 2003).

Generiske rammer er på den andre siden bredere i sin bruk enn saksspesifikke rammer, kan brukes på ulike temaer og kan ofte også anvendes i ulike kulturelle kontekster. Denne typen tolkningsrammer anvendes igjen og igjen på tvers av saker og historier (De Vreese, 2005, s. 54). Entman (2004) argumenterer for at generiske rammer ikke bør ansees som tolkningsrammer i det hele tatt, og heller bør kalles skript, da et konfliktskript fører til en særlig type sak, mens tolkningsrammer fremmer direkte tolkninger som fører til evalueringer (Entman, 2004, s. 26, i Beyer, 2010, s. 167).

Semetko og Valkenburg (2000) identifiserte i en studie fem generiske tolkningsrammer som benyttes hyppig i debatt- og mediebildet; *konfliktrammen*, *human interest-rammen*,

økonomiske konsekvenser-rammen, moralrammen og ansvarlighetsrammen. I konfliktrammen settes enkeltmennesker, grupper, land eller organisasjoner opp mot hverandre. Human-interest rammen presenterer saker gjennom å fokusere på mennesker eller sette det følelsesmessige i sentrum. Økonomiske konsekvenser-rammen handler om hvilke mulige økonomiske konsekvenser den aktuelle handlingen eller problemstillingen kan innebære. I den moralske rammen er det de moralske avveininger som er viktig. Til slutt er ansvarsrammen skapt slik at noen må få ansvaret for en problemstilling eller for å finne en løsning på det aktuelle problemet (Semetko og Valkenburg, 2000, s. 95-96).

Det er ofte ved saksspesifikke og generiske tolkningsrammer at man ofte skiller mellom en induktiv eller deduktiv metodisk tilnærming. Den induktive fremgangsmåten vil på forskjellige måter skape tolkningsrammer ut fra det studerte materialet, mens den deduktive vil ta utgangspunkt i et sett forhåndsdefinerte rammer som materialet studeres ut fra (Beyer, 2010, s.165). Denne ulikheten i metodisk fremgangsmåte blir utdypet videre i kapittelet for oppgavens metodiske tilnærminger.

2.3.2 Rammekonkurranser

Politiske aktører har en vedvarende interesse i hvordan temaer og saksområder de fremmer blir rammet inn av konkurrerende aktører. Som det kommer frem fra den resterende teorigjennomgangen på tolkningsrammer, skifter folks oppfatning av en sak eller et tema seg ettersom hvilke rammer saken blir presentert gjennom. De ulike aktørenes rammer møtes, og en *rammekonkurransen* finner sted. En rammekonkurransen utspiller seg når to eller flere tolkningsrammer konkurrerer om å definere en tematikk og dens problemdefinisjoner, årsaksforklaringer, moralske evaluering og løsningsforslag (jf. Entman, 1993, i Ihlen & Thobjørnsrud, 2014), slik at de kan nå sine kommunikative og politiske mål (Pan & Kosicki, 2001, s. 40). Rammekonkurranser, eller *framing contests*, går også under terminologien *counterframing*, hvor to eller flere ulike rammer må tilpasse seg hverandre for å skape vellykkede svar til motstridende rammer (Chong & Druckman, 2013, s. 1). Hvordan folk oppfatter disse konkurrerende rammene kan ofte ha stor betydning for hvilke saker som kommer gjennom og blir erklært regjerende av opinionen. Det er gjennom motstridende rammer at mennesker kan evaluere styrker og svakheter ved alternative ståsted og kan tilknytte politiske spørsmål til sitt eget verdigrunnlag (Chong & Druckman, 2013, s. 2).

Rammekonkurranse kan også betegnes som en politisk og ideologisk konkurranse utover selve omfanget av en sak, slik som over forhold for hvem som er ansvarlig for en sak, hvem som er berørt og hvilke vedvarende verdier som er relevante (Pan & Kosicki, 2001, s. 36).

I motsetning til tolkningsrammer som er et bredt studert område, er det gjort lite forskning på rammekonkurranse (Ihlen & Nitz, 2008, s.4). Det er imidlertid blitt et økende søkelys på forskningsområdet (Ihlen, Figenschou, Larsen & Thorbjørnsrud, 2015), med flere studier som viser frem hvordan rammekonkurranse utspiller seg. Et slikt eksempel er Ihlen og Thorbjørnsrud (2014) sin studie av Utlendingsdirektoratet og mediens konkurrerende tolkningsrammer som gjelder saker hvor mennesker opplever å få avslag på søknader om familiegjenforening i Norge. Studien viser at det ofte var rammen *Man against the system* som var dominerende i mediens dekning av saken. Rammen var svært følelsesmessig av natur, og satte søkelys på lidelsen og desperasjonen av mennesker som var blitt nektet familiegjenforening av Utlendingsdirektoratet, og følte seg urettferdig behandlet av staten og systemet (s. 50-52). Studien viste også at media benyttet seg av bredt anvendte kulturelle rammer, hvor det var enkelt for leseren å identifisere hvem som var den gode og den dårlige. Dette viser en viktig funksjon av rammer: Hvordan de får leseren til å fylle inn de manglende bitene i nyhetshistorien (Pan & Kosicki, 2001; Van Gorp, 2007).

Utlendingsdirektoratet på sin side opplevde mediedekningen som ufullstendig ved å utelukke viktige detaljer om enkeltsaker. Dette førte til at Utlendingsdirektoratet anvendte sin egen tolkningsramme, som studien navnga *The Full Picture*. Denne tolkningsrammen var basert på å komme ut med omfattende og korrekt kommunikasjon, og som viste frem begrunnelsene bak systemet sett fra Utlendingsdirektoratet sitt perspektiv (Ihlen & Thorbjørnsrud, 2014, s. 52-54). Den konkurrerende tolkningsrammen forsøker dermed å gi et mer nyansert inntrykk av politikken og systemet som ligger bak enkeltsakene som mediene trekker frem som problematiske.

Hvilken effekt rammen har bestemmes av hvorvidt et budskap makter å endre mottakerens oppfatning og holdning til en sak ved å endre den relative tyngden de gir til konkurrerende oppfatninger av saken. Chong og Druckman (2013) eksemplifiserer effekten av konkurrerende rammer gjennom et eksperiment utført av Nelson Clawson og Oxley (1997), hvor deltakerne ble spurt om de ville tillate at en hatgruppe organiserte en offentlig demonstrasjon. Deltakerne ble tilfeldig tildelt til å lese en lederartikkel enten vinklet mot at demonstrasjonen var beskyttet under ytringsfriheten eller at den var en sikkerhetsrisiko. Resultatene av eksperimentet viste at

de som ble eksponert for saken i lys av ytringsfriheten viste mer toleranse mot hatgruppen enn de som ble eksponert for saken som et spørsmål om offentlig sikkerhet (s.3).

Det er flere måter for hvordan en tolkningsramme kan vinne en rammekonkurranse og dermed slå best gjennom hos opinionen. Den første av disse er nivået av ferdighet aktørene har for å skape rammer, eller deres *rammeekspertise*. Dette er en paraplybetegnelse for de sett med kunnskap og egenskaper som bidrar til å styrke de fremstilte tolkningsrammene som «entails actors' capacity to highlight how their interpretations resonate with prevailing ideas, values, and norms; to exploit media conventions; and to present their interpretations as serving society and the public interest» (Dan & Ihlen, 2011, s. 373). En aktørs rammeekspertise er et viktig element for å skape «strong frames» (Chong & Druckman, 2007). Druckman hevder også at kildens kredibilitet er en forutsetning for at en tolkningsramme skal være suksessfull – og at «framing effects» kan være bevis for at folk søker «guidance from credible elites» (Druckman, 2001).

Rammeekspertise utgjør i store trekk aktørers evne til å hekte tolkningsrammen på prioriteringene, vanene og synet som opinionen, journalistene og politiske aktører har i møte med en tematikk. Her spiller kunnskap om den underliggende kulturen, mediekonvensjoner og politikernes tilbøyelighet ovenfor saken en sentral rolle. Ikke minst er aktørenes evne til å benytte denne kunnskapen til å skape fordeler gjennom tolkningsrammen viktig (ibid.) Dette kan bidra til at rammene oppnår kulturell resonans og blir vedvarende over tid (Reese, 2001; i Dan et al., 2019, s. 7). Tolkningsramme vil også stå seg bedre hvis den klarer å benytte seg av psykologiske skjevheter. Siden mennesker alltid prosesserer store mengder informasjon, forsøker vi å hekte ny informasjon på gjenkjennelige «cues». En vellykket ramme klarer å hekte seg på disse, og rammen resonnerer dermed mer hos mottakeren (Dan & Ihlen, 2011, s. 372). Det er riktignok ikke bare aktørenes rammeferdigheter som har noe å si. Det må også sees opp mot deres status, kredibilitet og ressurser (Dan et al., 2019, s. 6), slik eksempelet ovenfor med Utlendingsdirektoratet og familiegjenforening illustrerer.

Videre må tolkningsrammen også samsvare med journalistens behov ved å oppfylle mediens nyhetskriterier. Nyhetskriteriene er kriterier som går ut på hva som gir en sak nyhetsverdi. Det er ifølge O'Neill og Harcup (2009) seks vanlige nyhetskriterier: identifikasjon, konflikt, eksklusivitet, sensasjon og aktualitet. Det er imidlertid ingen fasit for hva som gir en sak nyhetsverdi, og dermed ingen fasit på hva som utgjør nyhetskriteriene. Man kan også inkludere kjente mennesker som tiltrekker oppmerksomhet, såkalte elitepersoner, og kontinuitet, eller en

sak som har vært i mediene en periode og dermed allerede skaffet oppmerksomhet, i listen over nyhetskriterier (O'Neill og Harcup, 2009). Dette gjøres blant annet ved at innholdet er av godt språk, inneholder nøyaktig informasjon og er godt bygget opp for å fremstille historien som interessant (Dan & Ihlen, 2011, s. 383). Dette er også relevant for innsendt meningsinnhold, da det i likhet med aktørers rammer som ønsker å bli plukket opp må gjennom en nyhetsredaksjon. Blant annet vil det også være til stor fordel å kunne fremstille kompliserte saker på en enkel og lettforståelig måte (Dan et al., 2019, s. 7). Til slutt kan rammeeksperter forsterke legitimiteten ved å tilpasse tolkningsrammen til samfunnets beste, og dermed tjene allmenhetens beste fremfor sine egne interesser (Dan et al., 2019, s. 8).

Charlotte Ryan har identifisert tre taktiker aktører kan ta seg til hvis de finner seg selv i en rammekonkurranse. Den første taktikken går ut på å angripe den konkurrerende rammen der dens kulturelle resonans er lav. Den andre taktikken handler om å unngå den konkurrerende tolkningsrammen samtidig som man understreker sin egen rammes kulturelle resonans. Den tredje taktikken går ut på å absorbere deler av den konkurrerende tolkningsrammen «by piggybacking on the cultural resonances they use» (Ryan, 1991).

Politiske aktører som har lignende budskap kan også slå seg sammen å skape *rammekoalisjoner* for å stille sterkere på den offentlige arenaen og få bedre gjennomslag for sine saksfelt (Dan et al., 2019). Rammekoalisjoner er en logisk videreføring av å definere hva som er i offentlighetens interesse gjennom tolkningsrammer. Hvis noe 'virkelig' er til offentlighetens beste, så bør ulike politiske aktører kunne gå sammen bak det samme budskapet. Slike koalisjoner gir tolkningsrammen og den politiske saken ytterligere tyngde ved at flere politiske aktører står sammen. Samtidig kan det være utfordrende å finne politiske aktører som har samme mål og interesse som en selv på spesifikke saksområder (Dan et al., 2019, s. 9).

3 Metodiske tilnærminger

Det er flere ulike metodiske tilnærminger som kunne ha blitt anvendt for å besvare oppgavens problemstillinger. Det endelige metodiske designet for denne oppgaven har kommet frem som et resultat av en rekke veivalg med tanke på tema og datainnsamling. I dette kapitlet vil jeg presentere oppgavens metodiske design og valg og avveininger som har blitt gjort i dette forskningsarbeidet. Jeg vil også diskutere fordeler og ulemper ved oppgaves metodiske design. Til slutt vil jeg dra de metodiske avveiningene opp til et høyere nivå knyttet til validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. Meningsbærende stoff slik som kronikker, debattinnlegg og kommentarer som dekker ti-årsmarkeringen av 22. juli-angrepene danner grunnlaget for analysen, og i dette kapitlet vil jeg også redegjøre for hvordan jeg innhentet, kategoriserte og analyserte disse. For å besvare problemstillingen presentert i denne masteroppgaven, har jeg valgt å benytte meg av et induktivt forskningsdesign operasjonalisert gjennom Entmans (1993) fire rammelementer og med inspirasjon fra Van Gorps (2010) rammeverk for å identifisere tolkningsrammer.

For å skape en dypere forståelse for fenomenet jeg undersøker så jeg det mest hensiktsmessig å benytte meg av kvalitativ metode og en eksplorativ tilnærming for å fange kompleksiteten av tolkningsrammene som blir undersøkt i denne masteroppgaven. Liamputtong (2013) argumenterer for at kvalitativ metode kan gi oss mer eksakte og detaljerte slutninger og forståelser av komplekse temaer sammenliknet med kvantitative metoder. Dette passet godt sammen med mitt forskningsarbeid, da en åpen og eksplorativ tilnærming har tillatt meg å utforske tematikken dypere underveis i arbeidsprosessen, i kontrast til å låse meg fast i jakten på hva jeg ønsker å undersøke fra starten av.

3.1 Casestudier

En *casestudie*, eller *tilfellestudie*, er ifølge Liamputtong «et enkelt spesifikt fenomen. Casestudie forskning har spesielle grenser; derfor er en case et system som er avgrenset av tid, sted, hendelse eller aktivitet, og disse grensene kan bidra til å begrense datainnsamlingen» (Liamputtong, 2013, s.201, egen oversettelse). Problemstillingene i denne oppgaven søker å undersøke et bestemt aspekt ved den offentlige politiske debatten under ti-årsmarkeringen for 22.juli-angrepene som en hendelse, og dette kan dermed klassifisere denne oppgaven som en

casestudie. Ved å anvende en casestudie for denne oppgaven kunne jeg på en naturlig måte avgrense studien i form av tidsperioden, hendelsen og kildegrunnet undersøkt. Det kan kun være en eller to ulike typer analyseenheter i en casestudie hvor formålet er å danne en dyp forståelse for disse (Bryman, 2012, s.12). Ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene forstås i denne studien som en case avgrenset av tid og hendelse, og sammenfaller dermed godt med Brymans (2012) avgrensning av casestudier, samtidig som jeg kun har benyttet meg av en type kilde.

3.2 Kvalitativ rammeanalyse

Denne masteroppgaven benytter seg av en kvalitativ rammeanalyse av et utvalg meningsbærende artikler for å identifisere, analysere og belyse tolkningsrammene som manifesterte seg i den offentlige politiske debatten under ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene, i forhold til om det foreligger et særlig ansvar på høyresiden for å hankses med høyreekstremt tankegods eller ikke. For å belyse hvilke tolkningsrammer som var dominerende i den offentlige debatten undersøkte jeg 30 meningsinnlegg publisert i norske dagsaviser og hos Norsk Rikskringkasting (NRK). Analysen er todelt, og benytter seg av Entmans (1993) fire rammelementer av *problemdefinisjon, årsaksforklaring, moralske avveininger og løsningsforslag* (s.52) som analysens metodiske og teoretiske rygggrad, samtidig som den henter inspirasjon fra Van Gorp (2010) induktive og deduktive rammeverk for å kvalitativt identifisere tolkningsrammene. Ved hjelp av nærlesning går den kvalitative rammeanalysen i dybden på et mindre antall tekster, dette for å få en dypere forståelse for innholdet, siden det i kvalitativ forskning legges større vekt på «forståelse enn forklaring» (Tjora, 2012, s.18).

I analysens første del benyttet jeg meg av et induktivt forskningsdesign, hvor hensikten er å rekonstruere rammene som er hensiktsmessige for å kunne definere bestemte tema. Dette gjøres ved hjelp av ramme- og resonnementenheter som sammen utgjør en fullstendig rammepakke (Van Gorp, 2010, s.12). Etter å ha samlet inn meningsinnleggene som utgjør analysens empiriske utvalg, benyttet jeg meg av analyseverktøyet NVivo for å kunne gjennomføre en åpen koding av tekstene. Dette gjennomføres ved å analysere tekstene uten å benytte forhåndsdefinerte koder for å deretter kunne kategorisere og systematisere materialet (Van Gorp, 2010, s.15). Hensikten er å skape en samling enheter sentrert rundt sentrale tema i de individuelle tekstene som kan bidra til leserens forståelse av teksten (ibid.). Jeg nærleste alle tekstene én etter én og opprettet tematiske noder etter hvert som jeg gikk gjennom materialet,

og satte disse nodene inn i kategorier basert på Entmans (1993) fire rammelementer for å skape en oversikt over materialet.

Det tredje av analysen skal enhetene arrangeres etter *meningsaksler*, som innebærer at forskeren ser etter mønstre innen enhetene ved å knytte de til overordnede ideer (Van Gorp, 2010, s.15). Her ser man på likheter, forskjeller og kontraster mellom enhetene for å kunne redusere de til nøye utvalgte dimensjoner hvor lignende innhold samles. Her øker nivået av abstraksjon så fort rammeenheter separeres fra artiklene (Van Gorp, 2010, s.16). Jeg gikk gjennom de identifiserte nodene på nytt og slo sammen overlappende innhold. Det var i dette steget av analysen at utfordringene ved å benytte Entmans rammeverk kom frem. Flere av uttalelsene var vanskelig å plassere inn i kategoriene problemdefinisjon, årsaksforklaring, moralsk evaluering og løsningsforslag. Derfor måtte jeg returnere til de originale tekstene for å skape en kontekst, og deretter forsøke å plassere nodene inn i korrekt kategori på nytt. Ved flere anledninger måtte nodene bli flyttet på opptil flere ganger før de passet inn i den påfølgende rammematrisen.

Det siste steget av den induktive delen av analysen innebærer en selektiv koding hvor rammematrisen fylles inn, basert på funnene i de tidligere stegene (Van Gorp, 2010, s. 16-17). Jeg lette etter mønstre, likheter og ulikheter i de forskjellige kategoriene og formulerte nye beskrivelser som passet inn i Entmans (1993). Ved å benytte seg av Entmans (1993) modell er det mulig å trekke logiske slutninger og mønstre i materialet for å skape mening i rammens delelementer, som sammen utgjør den totale rammepakken. Her behøver ikke nødvendigvis alle av Entmans (1993) fire rammelementer å være til stede, samtidig som alle rammeelementene kan være til stede i én og samme setning (s.52).

For å vurdere om de aktuelle rammene er tilfredsstillende, kan de vurderes etter Van Gorps (2010) tre kriterier. Først bør en ramme være utfyllende i rammematrisen, deretter ha en logisk sammenheng mellom Entmans (1993) fire elementer og samtidig være abstrakt nok til å kunne anvendes i andre sammenhenger utenom det undersøkte materialet (s.18-19).

I analysens andre del har jeg benyttet meg av et deduktivt forskningsdesign for å kunne tallfeste og validere de induktivt identifiserte tolkningsrammene. Her er de ulike ramme- og resonnementenhetene avgjørende, da de er gjenkjennelige, påviselige og tellbare, og fordi de kan arrangeres og manipuleres (Van Gorp, 2010, s.19) Jeg gikk dermed gjennom utvalget igjen, og gjennomførte en optelling i Excel for å identifisere om en av de identifiserte rammene var

til stede i meningsinnlegget eller ikke. På denne måten fikk jeg validert om de induktivt identifiserte rammene manifesterte seg i utvalget, og hvilke tolkningsrammer som var mest fremtredende. Her er det fordelaktig om rammene er klart gjensidig utelukkende, og at man begrenser analysen til et fåtall rammer for å sikre reliabilitet (Van Gorp, 2010, s.19).

3.3 Datainnsamling og utvalg

Et strategisk utvalg inkluderer enheter som utfra analytiske og teoretiske formål er mest relevant og interessant for studien (Grønmo, 2016. s.88). For å gjennomføre en kvalitativ tolkningsrammeanalyse av de ulike synspunktene som kom frem i den offentlige debatten har jeg benyttet meg av et strategisk utvalg bestående av meningsbærende stoff. Det finnes ingen metoder for å bestemme hvor stort et strategisk utvalg bør være for å sikre validitet og reliabilitet. Utvalgets størrelse bestemmes utfra strategiske vurderinger hvor et viktig kriterium er at utvelgelsen kan avsluttes når man når et tilfredsstillende metningspunkt, altså når inkludering av nye enheter ikke tilfører vesentlig ny informasjon som er relevant for problemstillingen (Grønmo, 2016, s.89). Det strategiske utvalget er eksplorativt identifisert på bakgrunn av en ekstensiv gjennomgang av nyhetsdekningen av den offentlige debatten i forkant, under og etter ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene sommeren 2021.

Oppgavens hovedproblemstilling søker å besvare hvilke tolkningsrammer venstre- og høyresiden brukte i den offentlige debatten om å hankses med høyreekstrem ideologi under ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene. Det var derfor mest hensiktsmessig å undersøke meningsinnhold, i motsetning til nyhetsartikler. Dette var fordi jeg ønsket å undersøke hvilke synspunkter og tolkningsrammer som kom frem i selve debatten og ikke hvilke synspunkter som ble gjenfortalt gjennom journalistens perspektiv.

Enhetene som har blitt valgt ut for den kvalitative rammeanalysen består av 29 meningsartikler publisert på nett i åtte av Norges største dagsaviser: Aftenposten, Adresseavisen, Avisa Nordland, Bergens Tidende, Nettavisen, Stavanger Aftenblad, Verdens Gang (VG) og Vårt Land. Urvalget inkluderer også én kronikk publisert på nett hos Norsk Rikskringkasting (NRK). Enhetene er innhentet ved å benytte mediearkivet Atekst, levert gjennom medieanalyseverktøyet Retriever. Det valgte kildegrunnlaget gir et godt innblikk i den offentlige debatten som utspilte seg i de etablerte mediene. Tidsperioden for utvalget er satt til 01. mai 2021 til 31. august 2021. Dette viste seg å være den mest hensiktsmessige tidsperioden

for utvalget for å fange opp ansvarsdebatten etter å ha undersøkt debattens tilstedeværelse mediebildet.

Enhetene for denne studien er utgjort av meningsbærende innhold som debattinnlegg, kronikker og kommentarer fra fremtredende politikere og partiledere som utgjør 'maktsentrumet' av norsk politikk, samt fra medlemmer og ledere av ungdomspartiene. Jeg har også valgt å inkludere debattinnlegg, kronikker og kommentarer forfattet av journalister og eksperter som kan betraktes som særlig relevant for å besvare problemstillingen, eksempelvis fremtredende politiske kommentatorer i mediehusene og akademikere med tung juridisk- eller samfunnsvitenskapelig forståelse. Enhetene som er inkludert i utvalget har fellesnevneren at hovedtematikken omhandler høyreekstrem ideologi som en årsak for terrorhandlingene og hvor det politiske ansvaret for å hankses med dette ligger. Se vedlegg 1 for en fullstendig oversikt over de inkluderte enhetene.

3.4 Studiens kvalitet

I dette delkapitlet vil jeg diskutere oppgavens kvalitet. Dette starter med å belyse mulige styrker og svakheter ved det metodiske rammeverket benyttet i denne studien og hvilke utfordringer jeg har møtt på underveis i arbeidet. Dette vil påvirke hvorvidt de anvendte metodene og etterfølgende analysene gir god forskning eller ikke. Deretter vil jeg ha en gjennomgang av studiens reliabilitet og validitet og om det vil være mulig å generalisere på bakgrunn av funnene i denne oppgaven.

Det er flere utfordringer knyttet til denne typen kvalitative studier av tolkningsrammer. En generell utfordring ved å ta i bruk rammeanalyse er at forskeren alltid vil ta med sine egne opplevelser og perspektiv inn i sitt arbeid. Dette kan påvirke både utvalget og selve analysen, eksempelvis gjennom at materiale blir unnlatt fra studien da forskeren ikke finner det relevant (Grønmo, 2016, s.180). Dette var også en utfordring for meg under datainnsamlingen. Selv om kriteriene for hvorvidt enheten var relevant for studien eller ikke var klare på forhånd, var ikke dette alltid like lett å bestemme i møte med materialet. Dette kan muligens ha ført til at enheter som ville vært relevant for analysen ikke har blitt inkludert i utvalget. Dette forsøkte jeg å minske så godt det var mulig, og undersøkte derfor tvilstilfeller nøye for å se om enheten skulle inkluderes i utvalget.

En studies *validitet* avhenger av om studiens problemstilling samsvarer med de faktiske dataene presentert i studien. Fortalt med enkle ord; undersøker man det man sier man skal undersøke, har en studie oppnådd høy grad av validitet (Grønmo, 2016, s.241). Denne studien undersøker tolkningsrammene benyttet av venstre- og høyresiden under 22. juli-markeringen ved debatten om ansvaret vedrørende høyreekstremisme. Dermed vurderte jeg det til mest hensiktsmessig å undersøke utsagnene til både venstre- og høyresiden av politikken i form av publisert meningsinnhold, samt enkelte meningsinnlegg fra mediens kommentatorer der jeg så det hensiktsmessig med tanke på den større konteksten.

En studies reliabilitet handler om hvorvidt en studies datamateriale er pålitelig eller ikke. En høy grad av reliabilitet oppnås hvis studiens empiriinnsamling kan gjentas av andre forskere og få tilsvarende data (Grønmo, 2016, s. 241). Den empiriske dataen som danner grunnlaget for den kvalitative rammeanalysen styrker studiens reliabilitet, da innleggene er offentlig tilgjengelig. En mulig svakhet ved at datagrunnlaget er utgjort av meningsinnhold publisert på nett kan være at innleggene kan slettes og tas av nyhetstedet og dermed hindre studiens etterprøvbarehet.

Matthes og Kohring (2008) peker på flere problemer knyttet til validitet og reliabilitet knyttet til både induktive og deduktive tilnæringer til rammeanalyse. Ved en induktiv tilnærming vil forskeren ofte søke etter rammer som vil underbygge deres egne allerede eksisterende antakelser og forskerens idiosynkrasier. Det kan også være utfordrende å konstatere nye rammer utenom de allerede identifiserte, da man fort ubevisst kan underbygge de eksisterende rammene fremfor å finne nye (Matthes & Kohring, 2008, s.259-261). Denne utfordringen støttet jeg også på i det induktive arbeidet med analysen. Det var utfordrende å sette utsagn inn i de korrekte rammelementene, og det måtte derfor flere gjennomganger av materialet til for å sørge for at utsagnene var plassert i riktig tolkningsramme, men også under de riktige rammelementene som de er foreslått av Entman (1993). På den andre siden kan en deduktiv tilnærming til studiet av tolkningsrammer være utfordrende, da materialet man analyserer ikke er kompatibelt med de allerede forhåndsdefinerte, generiske tolkningsrammene som presentert av Sementko og Valkenburg (2000). Matthes og Kohring (2008) argumenterer også for at en slik teoridrevet fremgangsmåte også vil kunne overse substansielle tolkningsrammer. Videre er tolkningsrammer abstrakte i sin natur, og kan derfor være vanskelig å analysere både kvantitativt og kvalitativt (Matthes og Kohring, 2008, s.262-263).

Ingen metodiske rammeverk eller fremgangsmåter kan sies å være perfekte for å sikre validitet og reliabilitet, og derfor kan Van Gorps (2010) tilnærming hvor tolkningsrammene først blir identifisert induktivt og deretter kodet deduktivt, sies å være en god måte å arbeide mot god validitet og reliabilitet. Van Gorp (2010) argumenterer for at å kunne fjerne subjektiviteten i utførelsen av det deduktive stadiet av en rammeanalyse, kan man ikke komme unna å ofre noe av studiens reliabilitet, da tolkningsrammer fungerer som skjulte meningsstrukturer (s.19). Hvor reliabilitet er en nødvendighet for å sikre validitet, kan ikke en rammeanalyse begrenses til kun de enklest kvantifiserbare elementer av et materiale. Dette er jeg av oppfatning at oppgavens metodiske design tar med i betraktning, slik det kommer til syne blant annet i rammelementene som blir kvantifisert gjennom en opptelling i den deduktive fasen av rammeanalysen. Studien kan ikke overføres til den større befolkningen, og er derfor ikke generaliserbar.

4 Kvalitativ analyse av tolkningsrammene

Dette kapitlet vil presentere hvilke tolkningsrammer venstre- og høyresiden brukte i møte med ansvaret for å hankses med høyreekstremisme under ti-årsmarkeringen for 22.juli-angrepene. Med utgangspunkt i Entmans (1993) definisjon av tolkningsrammer er formålet å illustrere hvilke *problemdefinisjoner* tolkningsrammene aktualiserer, hva som er *årsaksforklaringene* til de presenterte problemene, hva som er rammenes *moralske evaluering*, og hvilke *løsningsforslag* som presenteres for å løse eller forbedre den aktuelle problematikken. Alle de ulike rammeelementene henger sammen og påvirker/er påvirket av hverandre, og må derfor sees på i lys av den fullstendige rammen. Som utdypet i oppgavens kapittel for metodiske tilnærminger, henter analysen inspirasjon fra Van Gorps (2010) induktive og deduktive rammeverk for å identifisere tolkningsrammer.

På bakgrunn av den kvalitative rammeanalysen presenteres to tolkningsrammer: *ansvarsrammen* og *forsvarsrammen*. Slik det kommer frem i analysen representerer de to tolkningsrammene diametralt ulike virkelighetsoppfatninger av den samme tematikken. Hensikten med kapitlet er å belyse hva de ulike samfunnsaktørene vektlegger i de to forskjellige tolkningsrammene for ansvaret om å hankses med høyreekstremisme, og hvordan deres ulike virkelighetsoppfatninger skiller seg fra hverandre.

Underveis i den kvalitative rammeanalysen ble det raskt klart at den etablerte fløytilhørigheten i norsk politikk med en klart definert venstre- og høyreside ville komme frem i materialet. Derfor benytter jeg meg av betegnelsene *venstresiden* og *høyresiden* når jeg referer til venstresiden med respektivt Arbeiderpartiet i spissen og høyresiden med Høyre og FrP i spissen der det er naturlig. Uttalelser fra sentrumspartiet Miljøpartiet de Grønne er i denne analysen identifisert til å falle inn under venstresidens tolkningsramme. Først presenteres venstresidens tolkningsramme ansvarsrammen og deretter presenteres høyresidens tolkningsramme forsvarsrammen. Slik det kommer frem i metodekapitlet er disse to tolkningsrammene fremstilt på bakgrunn av mine egne fortolkninger av materialet og kan på ingen måte betegnes som en fasit.

4.1 Ansvarsrammen

Den første tolkningsrammen som har blitt identifisert opp mot denne oppgavens problemstilling har jeg valgt å kalle ansvarsrammen. Denne tolkningsrammen dominerer det undersøkte materialet, og deles bredt på tvers av venstresiden og sentrum av norsk politikk, samt blant kommentatorene i mediene. Den deles også av mange av ungdomspolitikere på tvers av det politiske spekteret som har involvert seg i debatten, og enkelte politikere på høyresiden. I all hovedsak handler ansvarsrammen om at høyresiden i norsk politikk, og da særlig FrP, har et særlig ansvar for å hankes med høyreekstremt tankegods. FrP blir her trukket frem som det politiske parti som har størst mulighet til å nå ut til «ytterkanten» av ytre høyre, og inngår dermed både som en del av ansvarsrammens problem, årsak og løsning.

4.1.1 Problemdefinisjon

I flere av meningsartiklene kommer ansvarsrammens problemdefinisjon frem. Høyreekstrem ideologi og tankegang har vokst seg sterkere i tiden etter terrorangrepene 22. juli, og høyresiden har et særskilt ansvar for å hankes med det. Partileder for Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre, og leder for AUF, Astrid Hoem presenterer problemdefinisjonen i sin kronikk i Aftenposten i forkant av ti-årsmarkeringen; «Svaret om hvordan vi konfronterer holdninger bak terror, må vi alle bidra til. *Også den politiske høyresiden*» [egen kursivering] (Hoem & Støre, 2021). Videre skriver de at en viktig del av selve problemet er at «Statsministeren gjennom flere år har tatt for lite ansvar for å gå i rette med utsagn som har nøret opp under splittelse og konspirasjonsteorier» (ibid.).

Det kommer frem i store deler av analyse materialet at et viktig aspekt ved ansvarsrammens problemdefinisjon er at det i forkant av ti-årsmarkeringen har vært en overbærende stillhet fra den politiske høyresiden om at 22. juli-angrepene var et målrettet politisk terrorangrep mot Arbeiderpartiet og AUF. Utøya-overlevende Helén Ingrid Andreassen og Sofie Rosten Løvdahl formulerer det slik; «For å starte et oppgjør tror vi det er nødvendig at de fremste politikere på høyresiden anerkjenner 22. juli for det det var: Et målrettet politisk terrorangrep på AUF og Ap, hvor vi ikke var tilfeldige ofre, men angrepet på grunn av våre verdier. (...) Statsminister Erna Solberg har fortsatt ikke anerkjent 22. juli som et politisk terrorangrep på AUF og Ap. Og ti år etter har samfunnet fortsatt ikke startet på det politiske oppgjøret med terroristens holdninger» (Andreassen & Løvdahl, 2021).

Det har også i tiden etter 22. juli-angrepene og i tiden før ti-årsmarkeringen kommet beskyldninger om at Arbeiderpartiet og AUF har slått 'politisk mynt' ved å forsøke å politisere terrorangrepene. Dette kommer frem i en undersøkelse henvist til av Knut Hermstad ved De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) Midt St. Olavs Hospital, hvor «44 prosent av Høyres velgere og 69 prosent av FrPs velgere mener at Ap bruker terrorhendelsen til å slå politisk mynt på den. I et slikt klima er det nesten umulig for noen på venstresiden i norsk politikk å føre an i et oppgjør om ideologien bak 22. juli-terroren: De blir automatisk mistenkeliggjort og beskyldt for å ha politiske motiver» (Hermstad, 2021).

Som et tilsvarende utsagn fra FrPs partiledelse om politiseringen av terrorangrepene svarer Støre og Hoem med at «dagens ledelse skriver at AUFs arbeid for å øke søkelyset på den politiske delen av 22. juli-terroren bidrar til splittelse. Vi er uenige. Alle politiske partier må tåle kritikk og debatt, også vi i Ap og AUF. Det må også Statsministeren og Frp gjøre og tåle» (Hoem & Støre, 2021) I materialet kommer det også frem at selv om ansvarsrammen henvender seg til den politiske høyresiden som helhet, er det FrP med partileder Sylvi Listhaug oppgjøret står tyngst med.

Har FrP et særskilt ansvar? Ja, de har nok det. Partiet kunne selvfølgelig ikke vite hva som skulle skje 22. juli 2011, da terroristen noen år i fortid meldte seg inn i partiets ungdomsorganisasjon. Samtidig må partiet ta inn over seg: Det var ikke tilfeldig at han valgte FrpU – ikke for eksempel AUF eller Rød Ungdom. (...) Men har FrP et særlig ansvar for å ta avstand fra terroristens handlinger og hans tankegodt? Svaret er ja, så absolutt (Rønsen, 2021a).

Ansvarsrammens problemdefinisjon kan dermed konkretiseres til at Arbeiderpartiet og AUF lenge har etterlyst et politisk oppgjør med tankegodset 22. juli-angrepene og synes det er galt at de blir anklaget for å slå politisk mynt om angrepet ved å etterlyse et slikt oppgjør. I dette politiske oppgjøret trengs alle sider av politikken, men spesielt høyresiden. Med andre ord har *høyresiden med FrP i spissen ikke tatt et stort nok ansvar for å hankses med høyreekstremismen*. Grunnlaget for denne problemdefinisjonen presenteres i ansvarsrammens årsaksforklaringer.

4.1.2 Årsaksforklaringer

En sentral, men også bakenforliggende årsaksforklaring til hvorfor høyresiden har et særskilt ansvar for å hankses med høyreekstremisme kan tolkes som å være en konsekvens av den samlende og forsonende linjen som daværende statsminister Jens Stoltenberg trakk opp nærmest momentant i etterkant av terrorangrepene for over ti år siden. Det kommer frem i materialet at den politiske enigheten om at 22.juli-terroren var et angrep på det norske demokratiet fremfor et angrep på et regjerende sosialdemokratisk styringsparti var en nødvendig del av et felles narrativ i etterkant av terrorangrepene ment for å samle folket. Dette har hatt sin pris, slik Hermstad skriver i Adresseavisen;

Oppgjøret har ventet altfor lenge. Jens Stoltenberg fryktet for splittelse og polarisering i tiden etter angrepet, og det hadde han nok grunn til. Men splittelsen var allerede et faktum fra første stund og den har antakelig økt i årene som har gått (...) Uten at de konservative partiene tar ledelsen, vil vi aldri få noe reelt oppgjør med tankegodset og ideologien bak 22. juli-terroren. For det var ikke nasjonen som ble angrepet, det var i høyden våre felles, liberale verdier. Alle vi som ikke var på Utøya eller i Regjeringskvartalet, kom uskadet fra hendelsene. Selvsagt er vi berørt, det er likevel noe helt annet. Det var bare Ap og AUF som ble angrepet (Hermstad, 2021).

Senere vant Høyre og FrP stortingsvalget i 2013 og dannet Høyre-FrP-regjeringen med Erna Solberg som statsminister og Siv Jensen som daværende partileder for FrP i spissen. Sammen med regjeringmakten ble de to konservative partiene også overlatt ansvaret for å videreføre den politiske historiefortellingen etter 22. juli-angrepene. Lan Marie Berg, stortingskandidat for Miljøpartiet de Grønne, formulerer det slik i en kronikk publisert i Verdens Gang (VG);

Da Erna Solberg sammen med de borgerlige partiene og FrP vant valget i 2013, arvet de en tung og viktig oppgave med å samle landet etter terroren. Paradoksalt nok sto Solberg også friere enn sin forgjenger Stoltenberg til å påpeke de åpenbare politiske dimensjonene ved terroren. Det ville hatt en stor betydning om hun hadde brukt sin posisjon til å *ta et kraftfullt oppgjør med det farlige hatet på ytterste høyre fløy* (...) Det hjelper heller ikke at Solberg har gjort det til et varemerke å komme med unnvikende svar overfor konspiratorisk tankegods blant hennes egne samarbeidspartnere. Hun «ville ikke sagt det på den måten», men hun har heller ikke hatt så mye mer å si, selv når hennes egne regjeringsmedlemmer går over streken [egen kursivering], (Berg, 2021).

Dette *kraftfulle oppgjøret med det farlige hatet på ytterste høyre fløy* kan tolkes som et ønske til statsministeren om å markere et klart standpunkt mot FrP og de til tider kontroversielle uttalelsene fra sentrale partitopper på spørsmål om innvandring og integrering.

En sentral årsaksforklaring for hvorfor høyresiden har et særskilt ansvar for å hankses med høyreekstremisme blir derfor identifisert som FrPs politikk, men hovedsakelig retorikk, og den manglende evnen hos Erna Solberg og resten av Høyre til å ta et oppgjør med den. Om Solbergs manglende oppgjør skriver Støre og Hoem i Aftenposten at «det fremste eksempelet er da hun omtalte Sylvi Listhaugs Facebookpost om at Arbeiderpartiet var mer opptatt av terroristers rettigheter enn Norges sikkerhet som «spissformuleringer» og reduserte debatten til en diskusjon kun mellom Ap og FrP» (Hoem & Støre, 2021). Politisk kommentator Hanne Skartveit setter spørsmålsteget ved statsminister Solbergs manglende oppgjør med ytre høyre i en kommentar i Verdens Gang (VG); «Det er vanskelig å forstå hvorfor det skulle det være så vanskelig for Erna Solberg og hennes folk å si tydelig i fra når noen i partiet til høyre for Høyre uttalte seg på måter som kan oppfattes som oppmuntring til konspirasjonsteorier, eller som på andre måter nærer opp under fordommer og fremmedfrykt» (Skartveit, 2021a).

Både FrPs politikk og retorikk rundt temaer som innvandring og integrering kommer frem som sentrale årsaksforklaringer i materialet. Rune Berglund Steen, leder for Antirasistisk Senter, konstaterer det han mener er det åpenbart problematiske ved FrPs politikk; «alle som velger å bygge fordommer og fiendebilder – ja, ikke bare velger, men prioriterer det som et politisk prosjekt – har et visst ansvar når det bidrar til nettopp fordommer og fiendebilder» (Steen, 2021). Steen går deretter videre inn på hva som *ikke* er å ta ansvar for et politisk oppgjør;

Det er ikke et oppgjør å fortsette å finansiere Human Rights Service (HRS), med løpende produksjon av fiendebilder på statsstøtte. Det var heller ikke et oppgjør da det partiet som i størst grad hadde jobbet for å utbre fiendebilder, ble tatt inn i regjering bare to år senere, i 2013 (...) Mer enn det: At FrP til og med fikk ansvaret for både innvandrings- og asylpolitikken, og for integrerings- og antidiskrimineringspolitikken, var så langt unna et oppgjør man kunne komme. Det lignet på et anti-oppgjør, det absolutt motsatte av et oppgjør (Steen, 2021).

Nettopp Høyre-FrP-regjeringens statsstøtte til Human Rights Services (HRS), en tenketank som har vært mottaker for bred og høylytt kritikk for å fremme innvandringskritisk og islamfiendtlig stoff, er sentral i materialet for høyresidens manglende oppgjør med høyreekstremisme ifølge ansvarsrammen. Som et tilsvarende svar til daværende statsminister Erna Solbergs kronikk i Aftenposten 22. juli 2021 hvor statsministeren argumenterer for en rekke tiltak regjeringen har iverksatt i kampen mot ekstremisme, kommer det frem at «det er vanskelig å si med troverdighet at man ønsker å bekjempe høyre-radikale og farlige holdninger samtidig som Human Rights Service har fått en egen post på 1,8 millioner på statsbudsjettet for å spre konspirasjonsteorier og rasisme mot muslimer» (Berg, 2021).

Steen (2021) viser til den bakenforliggende årsaksforklaringen med den samtlende politiske linjen dratt opp av Stoltenberg som en årsak til hvordan FrP fikk sitt politiske ansvar i Høyre-Frp-regjeringen; «Norge var det eneste landet i Vest-Europa hvor disse ansvarsområdene var lagt til et høyrepopulistisk parti, men det var ikke slik at det vakte noe særlig oppstuss i en offentlighet som var innstilt på forsoning. (...) Noe av det første FrP gjorde i regjering, var å skrote handlingsplanene mot rasisme. Som om noen var overrasket. Så fortsatte de å hamre ut det fiendebildet som hadde ligget bak angrepene 22. juli, men nå fra regjeringsposisjon» (Steen, 2021).

FrP-ledelsens retorikk omkring temaer som innvandring, integrering og diskriminering i tiden etter terrorangrepene, både i og utenfor regjering, er det flere i den offentlige debatten som trekker frem som en årsak til hvorfor høyresiden har et særskilt ansvar for å stå opp mot høyreekstremisme. Dette er fordi partiet har en retorikk som i verste fall kan nøre opp under ekstreme holdninger til folk som befinner seg til høyre for det offisielle partiprogrammet. Denne årsaksforklaringen er også desidert dominerende på tvers av materialet ifølge den deduktive opptellingen av de ulike rammeelementene.

Slik det kommer frem i ansvarsrammen blir FrP anklaget for å nøre opp under og spre splittende og rasistiske konspirasjonsteorier gjennom deres retorikk. Spesielt begrepet 'snikislamisering', introdusert av daværende partileder Siv Jensen i 2009, blir trukket frem som en sentral konspirasjonsteori i FrPs retorikk. Stipendiat i sosiologi ved C-Rex – Senter for Ekstremismeforskning, Astrid Hauge Rambøl, uttrykker at konspirasjonsteorien bygger på «den såkalte Eurabia-teorien. Den forfekter at vestlige ledere har konspirert med ledere i muslimske land om å tillate muslimsk masseinnvandring, øke muslimers innflytelse i Europa og til slutt la europeiske land bli islamske. Begrepet «snikislamisering» bygger på dette tankegodset. (...) Dette konspiratoriske, islamfiendtlige tankegodset var en sentral del av tankegodset til 22. juli-terroristen» (Rambøl, 2021). Det er også viktig å skille mellom saklig og politisk debatt om innvandring og integrering, og utsagn om at «det finnes en plan for å snikinnføre en annen samfunnsmodell i Norge», slik Skartveit (2021b) argumenter for.

Samfunnsgeograf Anne Bitsch adresserer i Aftenposten 15. juli 2021 kritikk fra FrPs partiledelse av hennes essay publisert i Morgenbladet 9. juli 2021, hvor Bitsch ifølge FrPs partiledelse bidrar til «splittelse og å gjøre det enklere for ekstreme krefter å vinne innpass i samfunnet» (Bitsch, 2021). I hennes kommentar i Aftenposten redegjør Bitsch for hvordan medlemmer av FrP og FrpU har hatt sentrale verv i høyreekstreme grupper, spesielt Anders

Behring Breiviks medlemskap i FrP og FrpU fra 1997 til 2007. Det er ifølge Bitsch «høyt spill å avspore debatten om 22. juli ved nok en gang forsøke å fremstille Frp som offer (...) men det er ikke overraskende (...) Med få unntak har viljen til interne opprør og selvrefleksjon vært nærmest fraværende i Frp i alle år» (Bitsch, 2021).

4.1.3 Moralsk evaluering

I denne analysen kommer det tydelig frem at det er FrPs splittende retoriske grep og bruk av konspirasjonsteorier slik som ‘snikislamisering’ ansvarsrammens moralske evaluering handler om. Det er feil og galt av medlemmer i FrP å bidra med rasistiske og splittende holdninger på den politiske og offentlige arenaen. Unge-Høyre leder Ola Svenneby tar til orde for at selv om høyresiden ikke deler et politisk ideologisk syn med høyreekstremister, har likevel høyresiden et særegent moralsk ansvar for å stå opp mot høyreekstremisme, og kommer med følgende refleksjon i en kommentar i Aftenposten;

Høyresiden har ikke et ideologisk slektskap med høyreekstreme. Men jeg tror noen med ekstreme holdninger, eller noen som er i ferd med å bli ekstreme, kan se et slektskap med deler av høyresiden. (...) Når det kommer til høyreekstremisme, er det for meg åpenbart at partier som engasjerer seg i debatter om islam, innvandring og kultur, har et annet ansvar enn dem som ikke gjør det. Ikke fordi eget bakland er ekstremt. Men fordi eget bakland kan bidra til radikaliserings (Svenneby, 2021).

Denne distinksjonen mellom å *dele* det høyreekstreme tankegodset som motiverte Anders Behring Breivik i 2011 og å *appellere* til mennesker som kan dele dette tankegodset, går igjen i store deler av materialet. Ekstremisme oppstår ikke av seg selv, og all politisk ideologi kan føre til ekstremisme – også den innvandringskritiske. Slik Bitsch adresserer det i sitt leserinnlegg «har sentrale partitopper i Frp iblant en måte å formulere seg på som har vært godt egnet til å mobilisere personer som ideologisk befinner seg til høyre for det offisielle partiprogrammet (...) Det setter krav til hvordan innvandrings skeptikere (som ellers ikke forfekter vold) ordlegger seg. Ord som «snikislamisering», «invasjon» og «kolonisering» vekker sinne og frykt. Kulturelle stereotyper om «de andre» gjør det vanskeligere å se mennesker som individer» (Bitsch, 2021).

I ansvarsrammens materiale kommer det frem at representanter fra ungdomspartiene på venstresiden og i sentrum av politikken tillater seg en hardere tone og linje mot FrPs politikk og retorikk i sine utsagn. «Vi mener at det aldri har vært, og ikke skal bli, greit eller legitimt

for ministre å spre konspirasjonsteorier om «snikislamisering. Måten representanter fra FrP over lengre tid har omtalt asylsøkere på, er ikke grei eller legitim. HRS er ikke greit eller legitimt» (Holtvedt, 2021).

Noe som trekkes frem i materialet er nettopp den manglende viljen fra høyresiden til å markere avstand fra høyreekstremismen og dens tankegods, slik som eksempelvis venstresiden gjorde på 1970-tallet. Her vises det til hvordan Norske Arbeidernes Kommunistparti (AKP m-l) stod imot krefter i den vest-tyske terrortroppen Røde Armé Fraksjon og hadde «et ansvar de heldigvis tok» (Rønsen, 2021b). På samme måte pekes det nå på høyresiden og at det er deres tur til å stå opp mot ekstreme krefter egen ytre kant. Audun Lysbakken, partileder for Sosialistisk Venstreparti (SV) argumenterer i sitt debattinnlegg for det felles ansvaret som ligger på oss som samfunn om å ikke legitimere ideer eller argumenter som bygger opp om hat og konspirasjonsteorier, og at dette «ansvaret blir større jo mer makt og påvirkningskraft du har. De som har mest mulighet til å påvirke må ta et særlig ansvar» (Lysbakken, 2021). Lysbakken viser til hvordan eksempelvis ledere innen islam har større mulighet til å forhindre radikaliserings blant muslimer, slik deler av høyresiden som er engasjert i diskusjoner som innvandring og religion «må kunne bes om et tilsvarende ekstra engasjement mot høyreekstremisme» (Lysbakken, 2021).

Samtidig kommer det også frem at det er et vedvarende kollektivt ansvar som hviler på oss alle, slik Støre og Hoem gjør det klart i deres kronikk og kommer med en oppfordring om at «vi kontinuerlig snakker ut mot slike splittende og konspiratoriske ytringer. For vi vet at de kan være farlige. Og vi må alle ta dette ansvaret. (...) Vi mener kjernen i bekjempelse av ekstremisme som kan lede til terror, er å erkjenne at *holdninger i ord og ytringer kan lede til handlinger*. Derfor må både ordene og ytringene tåle debattens skarpe lys. Årene etter 22. juli har vist oss at vi har langt igjen å gå» [egen kursivering] (Hoem & Støre, 2021).

4.1.4 Løsningsforslag

Utsagnene jeg har klassifisert som å inngå i ansvarsrammens løsningsforslag, går ut på at høyresiden må anerkjenne sitt særegne ansvar for å stå opp mot høyreekstremisme og begynne å bruke den stemmen og posisjonen de har for å hankses med eget omland. Denne appellen går spesielt ut til FrP i store deler av det analyserte materialet, med en klar oppfordring til partiet

om å endre deres krasse og tidvis aggressive retorikk rundt temaer som innvandring, integrering og religion.

Som det kommer frem i ansvarsrammens årsaksforklaringer, har ulike politiske partier og deres politikere ulik velgermasse, og derfor et særegent politisk ansvar hvis ekstremisme oppstår på ytterkanten av egen fløy. «Erna Solberg har et annet publikum enn Audun Lysbakken. Og Sylvi Listhaug et annet enn Jonas Gahr Støre. En ekstremist av typen Philip Manshaus vil ikke lytte til Frp. Men ytre høyre er veldig mye mer enn de få som faktisk griper til våpen. Alle nås ikke av høyresiden. (...) Men å påstå at Listhaug kan nå flere på ytterkanten enn eksempelvis Støre, er ikke spesielt kontroversielt å mene» (Svenneby, 2021).

FrPs posisjon i det norske politiske klimaet blir trukket frem som en mulig styrke i kampen mot høyreekstremisme, slik det har vært for den politiske venstresiden i kampen mot venstreekstremisme tidligere. Snorre Valen, forfatter av boken «Utøyakortet», trekker frem at «Ingen partier er bedre posisjonert til å bekjempe slik radikaliserings på ytre høyre enn Frp. Som et demokratisk og bredt folkeparti kan Frp med stor troverdighet og autoritet trekke opp de svært viktige grenseoppgangene mellom politisk kritikk av Arbeiderpartiet og konspirasjonsteorier om Arbeiderpartiet. Og grenseoppgangene mellom kamp mot farlig islamisme og hets mot muslimer» (Valen, 2021).

Ansvarsrammens løsningsforslag er riktignok taus på konkrete tiltak høyresiden kan ta seg til i sitt handlingsforløp. Det kommer godt frem hva som må gjøres, men mindre tydelig er hva som faktisk må skje, både i form av politiske saker og endring i retorikk.

4.1.5 Ansvarsrammen oppsummert

Oppsummert ser ansvarsrammen slik ut; Problemet, slik venstresiden ser det, er at høyresiden ikke har tatt et stort nok ansvar i kampen mot høyreekstremismen i etterkant av 22. juli-angrepene. Dette er spesielt rettet mot FrP, da en stor del av rammens årsaksforklaring går ut på partiets innvandringskritiske politikk og tidvis konspiratoriske retorikk. Ansvarsrammens moralske evaluering går riktig nok ikke ut på å tilegne skyld for angrepene på høyresiden, men at de står i en posisjon hvor de kan stå opp mot holdningene bak angrepet som finner seg i eget omland, slik venstresiden har gjort mot venstreekstremer terrorgrupper tidligere. Løsningen for

rammen er enkel; høyresiden må ta sitt særegne ansvar for å stå opp mot høyreekstremismen og slik delta i det bredere politiske oppgjøret. Ansvarsrammen er illustrert i tabell 4.1.

Tabell 4.1 – Venstresidens tolkningsramme

Ansvarsrammen

Problem:	Høyresiden har ikke tatt et stort nok ansvar i kampen mot høyreekstremismen.
Årsak:	Høyresidens innvandringskritiske politikk kombinert med FrPs fremmedfiendtlige og konspiratoriske retorikk bidrar til å splittelse, og kan appellere til mennesker med ytterliggående høyrevridde holdninger.
Moralsk evaluering:	Det er galt å bidra til splittelse og fremmedhat. Høyresiden står best rustet til å ta et oppgjør med høyreekstremt tankegods, slik venstresiden har gjort med venstreekstremisme tidligere.
Løsning:	Høyresiden med Frp i spissen må bruke sin posisjon til å markere avstand til høyreekstremismen og bidra i det politiske oppgjøret.

4.2 Forsvarsrammen

Analysens andre kvalitativt identifiserte tolkningsramme har jeg valgt å kalle *forsvarsrammen*. Der ansvarsrammen henvender seg til høyresiden av politikken og spesielt FrP som de som har et særlig ansvar for å stå opp mot høyreekstremismen, er det derfor lite overraskende at det er nettopp FrPs partileder Sylvi Listhaug og andre partimedlemmer som har forfattet innholdet som utgjør mesteparten av materialet hvor forsvarsrammen har blitt identifisert. Gjennom den kvalitative rammeanalysen av materialet kom det frem at der ansvarsrammen kan identifiseres til de fleste av meningsinnleggene publisert av medlemmer av den politiske venstresiden og sentrum, er forsvarsrammen mer fragmentert. Ikke alle de analyserte meningsinnleggene fra medlemmer av partiene på høyresiden deler forsvarsrammen, og det kan derfor se ut til at høyresiden er splittet ved spørsmålet om det særegne ansvaret.

Det er også viktig å huske at forsvarsrammen kommer som en reaksjon på ansvarsrammens innhold, og fungerer som en motpol. Derfor er deler av tematikken presentert i de to tolkningsrammene overlappende. Opptellingen viser at denne tolkningsrammen er høyresidens mest brukte tolkningsramme, og er til stede i store deler av materialet. I forsvarsrammen kan det virke som høyresiden mener det er urettferdig at det pålegges dem et særegent ansvar for å hankes med høyreekstrem ideologi, fordi *ansvaret hviler på oss alle*. Høyresiden trekker frem flere årsaker for hvorfor det er galt å ilegge dem et særegent ansvar, hvordan vi må slutte å fordele skyld ved å forsøke å 'kneble' høyresiden og heller stå sammen i fellesskap mot høyreekstremer krefter i det norske samfunnet.

4.2.1 Problemdefinisjon

I forkant av ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene publiserer partiledelsen i FrP signert partileder Sylvi Listhaug, 1. nestleder Ketil Solvik-Olsen og 2. nestleder Terje Søviknes kronikken «Stopp splittelsen – stå sammen mot ekstremisme». Her kommer forsvarsrammens problemdefinisjon forsiktig frem; «Både i avisartikler og på sosiale medier ser vi både direkte og indirekte forsøk på å skyve Frp ut av samholdet som møysommelig er bygget opp» (Listhaug et al., 2021). Partiledelsen argumenterer for at det er feil å tildele høyresiden et særegent ansvar, og henviser blant annet til fylkesrådsleder Tonje Brenna i Arbeiderpartiet sin kronikk i Aftenposten hvor hun «valgte å så tvil om Frp i vår felles kamp mot ekstremismen, og hvor hun også forsøkte å kaste grå skygger over statsminister Solberg» (Listhaug et al., 2021).

Også Høyre ved nestleder Jan Tore Sanner fremmer den samlende linjen på tvers av fløytilhørighet som daværende Arbeiderparti-statsminister Jens Stoltenberg stod bak i tiden etter terrorangrepene, hvor «hele det politiske Norge stod sammen mot høyreekstremismen» (Sanner, 2021). Videre viser Sanner til Lan Marie Bergs kronikk som uttrykker at høyresiden og spesielt Erna Solberg burde tatt et større ansvar i kampen mot høyreekstremismen. Dette avskriver Sanner som at «vi bør unngå å ilegge politiske motstandere motiver, sitater og meninger de ikke har. Fremfor å peke på hverandre bør vi som står for demokrati og rettstat stå sammen mot alle former for ekstremisme, og basere det politiske ordskiftet på samlende retorikk. Ekstremistene truer de verdiene vi står sammen om» (Sanner, 2021)

Seks dager etter terrorangrepenes ti-årsmarkering ha den samlende tonen skiftet hos partileder Sylvi Listhaug i en kronikk publisert i Nettavisen 28. juli 2021 med overskriften «Vi tar avstand fra ekstremisme, men vi lar oss aldri kneble». Igjen trekker Listhaug fram «hvor viktig det er at vi står samlet i kampen mot voldelig ekstremisme» (Listhaug, 2021a), før partilederen trekker fram at de har sett insinuasjoner og påstander rettet mot Frp i tiden før, og spesielt etter, ti-årsmarkeringen. Selv om ingen sier at Frp har skyld i de faktiske terrorangrepene, tolkes utsagn fra sentrale politikere og meningsledere i den retning. Ifølge FrPs leder har Støre ved gjentatte tilfeller antydnet og sagt at høyresiden har et særegent ansvar for å hankses med høyreekstremismen. I 2017 etterlyste Støre et oppgjør med FrP om deres rolle i 22. juli-angrepene, i 2018 skulle Arbeiderpartiet «bruke 22. juli mer», og 22. juli 2021 fikk «høyresiden beskjed om å ta et særlig ansvar i møte med høyreekstremismen» (Listhaug, 2021a).

Det kan argumenteres for at høyresiden ser seg selv urettferdig stemplet av venstresiden for å dele terroristens tankegods, og at det er feil å tilegne dem et særegent ansvar i kampen mot høyreekstremisme – en kamp vi alle må stå i *sammen*. Høyresiden har alltid stilt seg bak den samlede politiske linjen som ble trukket opp av daværende statsminister Jens Stoltenberg. Derfor tolker jeg forsvarsrammens problemdefinisjon som at *høyresiden ilegges et urettferdig særlig ansvar i kampen mot høyreekstremisme*. Riktignok er ikke problemdefinisjonen ofte uttalt direkte, men kommer heller frem i rammens argumentasjon og hvilke årsaksforklaringer og moralske evalueringer som går igjen i materialet.

4.2.2 Årsaksforklaringer

Forsvarsrammens årsaksforklaringer kan skilles til å gjelde to ulike synspunkter. Først og fremst presenterer tolkningsrammen årsaksforklaringer på *hvorfor* høyresiden ikke har et særskilt ansvar med å ta et oppgjør med høyreekstremisme ved å fremlegge argumenter for hva som skiller høyresiden og ytre høyre fløy fra høyreekstremer. Deretter presenterer tolkningsrammen årsaksforklaringer for *hva* høyresiden rent konkret har gjort i kampen mot høyreekstremisme, som tolkningsrammen presenterer som et felles ansvar på tvers av politikken.

Den første og mest åpenbare årsaksforklaringen ifølge forsvarsrammen er at høyresiden ikke deler Anders Behring Breiviks eller andre høyreekstremisters ideologi og tankegodt, og har alltid tatt sterk avstand fra terroristens holdninger. FrPs verdisynter ser «enkeltpersonen som unikt og ukrenkelig, helt uavhengig av religion, etnisitet, legning, hudfarge eller andre medfødte egenskaper. Autoritære samfunnsystemer og voldelig tankegodt har ingen grobunn i vårt syn på menneske og samfunn» (Listhaug et al., 2021). Listhaug henvender seg til Geir Lippestads omstridte kronikk hvor han hevder at oppgjøret med Anders Behring Breivik ble tatt i rettssaken for ti år siden;

Oppgjøret med terroristen var et oppgjør med ham. Det er Breivik som må stå til ansvar for det han gjorde, og det oppgjøret tok han under rettssaken. Politikere burde ikke bruke tiden på å rope etter det endelige oppgjøret, men heller finne ut hvordan de kan bidra til å føre samfunnsutviklingen i riktig retning (Lippestad, 2021; i Listhaug, 2021a).

Til dette skriver Listhaug at det politiske oppgjøret også allerede har blitt tatt ved at alle partiene på stortinget stod sammen og tok avstand fra høyreekstremismen i tiden etter terrorangrepene, slik Jens Stoltenberg sørget for. Ved å fremheve hvorfor det er viktig at det er et politisk samhold i kampen mot høyreekstremisme styrker de ikke bare sin egen posisjon, men kan også skape et inntrykk av at deres politiske motstandere ønsker å skape splittelse. Dette kommer blant annet frem i FrP-ledelsens kronikk hvor det fremlegges at «vi må stå sammen mot den som ignorerer Lippestads kloke ord og i stedet skaper splittelse i sitt ønske å utpeke flere syndebukker (Listhaug et al. 2021)

I et forskningsprosjekt for å kartlegge omfanget av støtte til Anders Behring Breivik, utført av Lars Erik Berntzen fra Universitetet i Bergen og Jacob Aasland Ravndal fra Universitetet i Oslo, kommer det frem at «fraværet av støtte blant ytre høyre var slående» (Listhaug, 2021a).

Videre kommer regjeringens synspunkter i saken frem med Høyre og daværende statsminister Erna Solbergs kronikk i Aftenposten 22. juli 2022. I likhet med FrP-ledelsens kronikk, fremmer også Solberg en samlende linje i kampen mot høyreekstremisme. Solberg argumenterer for hvilke tiltak regjeringen allerede har gjennomført i kampen mot ekstremisme. Blant annet la de i 2014 frem en handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, og i 2016 ble C-REX: Senter for ekstremismeforskning grunnlagt. Regjeringen har også styrket Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) og deres kamp mot ekstremisme, og har i kjølvannet av moskéangrepet i Bærum 2019 samarbeidet tett med New Zealands og Frankrikes statsledere for å blant annet slå ned på nettradikaliserings. Videre argumenterer Solberg for Regjeringens innsats mot høyreekstremisme gjennom deres innsats på flere ulike arenaer slik blant annet gjennom forbygning av radikaliserings av innsatte og domfelte i rettsvesenet, bekjempning av hatprat og at norske elever skal lære om 22. juli-angrepene i skolen, både om selve angrepene og om den høyreekstre ideologien som lå bak (Solberg, 2021).

FrPs leder legger seg på en lignende linje som tidligere regjeringspartner Høyre og statsminister Solberg, men uttrykker at det fortsatt er en lang vei å gå, og at «FrP mener at det må tas mye tøffere grep i kampen mot radikaliserings og terror» (Listhaug, 2021a). Det har blant annet det siste året vært fire separate siktelsers i Oslo Tingrett rettet mot islamister om terrorforbund eller terrorplanlegging. Partilederen legger til orde for at «Straffene må opp, PST må få enda større ressurser, og vi må bekjempe radikaliserings i fengsler og på nett. Det gjelder selvsagt uansett om det er snakk høyreekstremisme eller radikal Islam» (Listhaug, 2021a).

En av de sentrale årsaksforklaringene i ansvarsrammen går ut på at FrPs retorikk og vedvarende bruk av konspirasjonsteorier slik som ‘snikislamiserings’, er en av grunnene til at høyresiden har et særegent ansvar for å stå opp mot høyreekstre tankegods. Dette avfeier FrPs at er konspiratoriske utsagn, og forsvarer heller bruken av betegnelser som ‘snikislamiserings’, da dette handler om at «samfunnet tar små steg i retning av å tilpasse seg særkrav fra en liten del av den muslimske befolkningen. Krav som går på tvers av våre vestlige verdier» (Listhaug, 2021a). Samtidig er de fleste muslimer som lever i Norge vanlige folk med familie og jobb som ikke ønsker å islamisere vesten – men det finnes også de som ønsker nettopp det. «Når vi sier ‘snikislamiserings’ er vi ikke imot islamisten, men at de ikke skal få særrettigheter for sin religions utøvelse» (Olsen, 2021). Eksempler som trekkes frem på dette er blant annet at kravet om å vise øreflippene på passfoto har blitt fjernet, «etter krav fra muslimer», og krav fra muslimer om kjønnsdelt svømmeundervisning i skolen (Listhaug, 2021a).

Svein Erik Tuastad, førsteamanuensis i statsvitenskap ved Universitet i Stavanger, argumenterer i sin gjestekommentar publisert i Stavanger Aftenblad 1. august 2021 for at 'snikislamisering' kan sees på i to ulike sammenhenger. Høyreekstremister og høyre-radikale grupper benytter seg av uttrykket for å betegne konspirasjonsteorien om at muslimer sakte med sikkert tar over den demokratiske styringen av den vestlige verden. Da daværende FrP-leder Siv Jensen introduserte begrepet i en tale til landsstyret 21. januar 2009, brukte hun det derimot i en helt annen betydning, nemlig at det har blitt innført sær-krav for muslimer uten at dette har blitt dedikert nok oppmerksomhet. Eksempler på dette er tillatelsen for muslimske politikvinner til å bruke hijab i tjeneste, og egen halalmat for muslimske innsatte i norske fengsel. Tuastad poengterer dette; da begrepet ble introdusert av Siv Jensen var det ikke en del av en høyreekstrem konspirasjonsteori om «muslimsk maktovertaking. Det handla om ei spissformulering av legitime politiske ytringar» (Tuastad, 2021).

Ved anklagelser om å spre fiendebilder og insinuasjoner om å ikke ta nok avstand fra høyreekstremister i form av organisasjoner som Stop Islamiseringen Av Norge (SIAN), Alliansen, og Nordisk Motstandsbevegelse, svarer FrP-lederen at det er uten rot i virkeligheten og at de har «hverken nøret opp holdninger eller skapt grobunn for ekstremisme» (Listhaug, 2021a). Derimot har FrP forsøkt å føre en konstruktiv og ærlig diskusjon om hvilke konsekvenser en altfor høy grad av innvandring over lang tid har hatt for Norge. Dette betegner Listhaug (2021a) som «den feilslåtte integreringen», og er en fanesak for partiet. På spørsmål om FrP har markert stort nok avstand fra høyrevridde organisasjoner og partier som eksempelvis SIAN, Alliansen og Norsk motstandsbevegelse, skriver Listhaug følgende i sin kommentar;

Frp har for øvrig helt konkret tatt avstand fra SIAN, og det finnes eksempler på medlemmer som er blitt ekskludert grunnet medlemskap i denne organisasjonen. Det er helt greit å være kritisk til islam, men det blir helt feil å skjære alle muslimer over en kam, som SIAN gjør. (...) Alliansen virker å være en jødehatende organisasjon, som FrP helt selvsagt tar avstand fra. Som varm forsvarer av både jøder og staten Israels rett til å eksistere, er det få ting som går så på akkord med grunnsynet til FrP. (...) Nordisk motstandsbevegelse er selverklærte nazister, og i likhet med alle andre partier på Stortinget tar Frp selvsagt fullstendig avstand fra alle former for nazisme. Jeg hadde virkelig aldri trodd det var nødvendig å påpeke det helt åpenbare (Listhaug, 2021a).

Analysen av forsvarsrammens årsaksforklaringer viser at høyresiden presenterer alle de identifiserte grunnene til hvorfor de ikke har et særegent ansvar for å hankes med høyreekstremisme gjennom å argumentere for hva som skiller høyresiden fra høyreekstremister, og støtter dette opp med å presentere politiske tiltak de har iverksatt i kampen mot

høyreekstremismen. Videre presenterer forsvarsrammen forklaringer på hvorfor FrPs retorikk ikke nærer opp under ekstremisme og fiendebilder som en reaksjon på ansvarsrammens anklagelser. Mange av årsakssammenhengene er nært knyttet opp til hverandre, og det kan derfor tolkes som at de ulike forklaringene er knyttet opp til én hovedårsaksforklaring: *Høyresiden tar avstand fra høyreekstremisme.*

4.2.3 Moralsk evaluering

Det er få utsagn i rammeanalysens materiale som kan direkte knyttets til forsvarsrammens moralske evaluering. Dette kan antyde at rammens moralske evaluering er til stede på tvers av problemdefinisjonen og årsakssammenhengene. Leser man mellom linjene kan imidlertid rammens moralske evaluering tolkes som at det er *moralsk galt å antyde at høyresiden deler høyreekstremistenes tankegodt;*

På sosiale medier insinueres det til stadighet at Frp på en eller annen måte har skyld i det som skjedde. Det er både trist, og det er feil. Det virker å være enkeltes mål å brunbeise FrP, og fremstille oss som en gjeng bestående av ytterliggående konspirasjonsteoretikere. Dette er ikke sant. Hverken våre velgere, medlemmer, tillits- eller folkevalgte fortjener å bli møtt med insinuasjoner om skyld til det verste som har skjedd på norsk jord siden andre verdenskrig (Listhaug, 2021a).

En sentral del av forsvarsrammens moralske evaluering er at venstresiden med Jonas Gahr Støre og Arbeiderpartiet i front forsøker å legge premissene for hvordan debatten rundt høyreekstremisme skal se ut og dermed bestemme hva som er lov å si. Listhaug mener at Støre påtar seg rollen som ‘moralpoliti’ og at Arbeiderpartiets «forsøk på å gjøre meningskorridoren stadig trangere, er politisk korrekthet gått amok» (Listhaug, 2021a). Videre argumenterer partilederen for at FrP skal gjøre det motsatte, og skal fortsette å ta avstand fra ekstremismen ved å «støtte alle tiltak som kan få bukt med og forebygge terrorhandlinger» (Listhaug, 2021). Listhaug kommer også med en klar oppfordring om FrP aldri vil la seg kneble i den politiske debatten, og vil fortsette å ta de harde diskusjonene omkring innvandring og integrering, selv om noen blir støtt og synes det er vanskelig. ‘Brunbeising’ av FrP er det ifølge Listhaug ikke bare venstresiden som driver med; «medieeliten med kommentatorene i spissen har bestemt seg for å brunbeise Frp. Koste hva det koste vil» (Listhaug, 2021b).

Et viktig aspekt knyttet opp til den angivelige ‘kneblingen’ av FrP og deres politiske ytringer, er at de er et legitimt politisk parti på Stortinget med like stor rett til å delta i den politiske

debatten som alle andre. Det er stor forskjell på høyreekstremister og høyreekstreme terrorgrupper på den ene siden, og et innvandringskritisk stortingsparti på den andre. FrP skal ikke trenge å beklage seg for å ønske å bli hørt i den politiske debatten om oppgjøret med høyreekstremisme. Tuastad drar frem likhetstrekkene med hvordan man tilnærmer islamistiske terrorangrep i sin kronikk;

Etter at det har vore islamistiske terrorangrep er det stundom nokon som meiner at muslimar generelt har eit særleg ansvar for å erklære at dei tar avstand frå terroren. Det er urimeleg og stigmatiserande fordi det er opplagt at den jamne muslimske samfunnsborgaren er motstandar av terror – det sjølvssagte treng ikkje uttalast. På same måte er det stigmatiserande og urimeleg å skulle presse Framstegspartiet til å ta avstand frå rasistiske organisasjonar. Det er uverdige for norsk politisk debatt at Frp skal måtte ta avstand frå nazistar (Tuastad, 2021).

Tuastad (2021) fortsetter ved å trekke frem at vi er alle moralsk like og har like stor rett til å delta og ytre oss i den demokratiske og politiske debatten, så lenge meningene man fremmer ikke er hets eller hatefulle ytringer. Det bryter med fri politisk debatt å skulle sensurere hvilke politiske ståsteder som er godtatt eller ikke, og det er bedre å slå ned på urimelige påstander og de konkrete meningsytringene man er uenig med. Som Tuastad skriver; «Når nokon tek på seg å vere orda sitt eige trafikk-politi, er risikoen at det vert meir snarare enn mindre kork i den politiske debatten» (Tuastad, 2021). Det er rausheten, tillitten og samholdet på tvers av partifløyene og konkurrerende politikere som gjør det norske demokratiet unikt, og «selv om det tidvis brukes harde ord i diskusjoner om de politiske løsningene, så vet vi at alle ønsker det beste for innbyggerne» (Listhaug, 2021a).

4.2.4 Løsningsforslag

Rammeanalysen har vist at det er ganske klart hva høyresiden ønsker at vi skal gjøre i oppgjøret mot høyreekstremisme; *vi må stå sammen*. Denne oppfordringen er riktignok bare halve delen av løsningsforslaget, slik det kommer frem i Listhaugs kronikk; «nå håper jeg vi endelig kan stå sammen mot å bekjempe de reelle ekstremistene, men samtidig ha rom for debatt. Slutte å stemple ytringer vi ikke liker som konspirasjonsteorier, når de ikke er det. Prøve å lese hverandre i beste mening, ikke i verste. Da kommer vi lenger» (Listhaug, 2021a).

Man kan dermed tolke det som at rammens løsningsforslag henger tett sammen med rammens moralske evaluering av at det er galt å antyde at høyresiden har et særskilt ansvar i oppgjøret

mot høyreekstremisme. Det må være rom for politisk debatt i demokratiet Norge, også på temaer som noen synes det er vanskelig å snakke om slik som innvandring og integrering. Høyresiden har ifølge dem selv ikke et større ansvar for å hankes med høyreekstremt tankegods enn noen andre, og synes selv at de ikke fortjener å bli anklagd for det. forsvarsrammens løsningsforslag blir derfor – *slutt å kritisere oss*.

4.2.5 Forsvarsrammen oppsummert

Kort forklart går forsvarsrammen ut på at høyresiden har stilt seg bak den samlede politiske linjen som ble trukket opp mot høyreekstremismen i etterkant av 22. juli-angrepene, og synes det er feil å antyde at de har et særegent ansvar for å hankes med høyreekstremisme. Høyresiden deler ikke ideologisk tankegods med det ytterste høyre, noe som kommer frem i deres årsaksforklaringer, både gjennom deres politikk og gjennom selvstendig forskning. Videre er FrPs innvandringskritiske politikk og skarpe retorikk helt nødvendig i en stadig krympende meningskorridor, og det er moralsk galt av venstresiden å antyde at de deler høyreekstremisters tankegods ved å forsøke å bestemme hva som er legitime ytringer. FrP er et bredt stortingsparti som har like stor rett til å delta i den offentlige debatten som alle andre. Det blir derfor feil å kritisere høyresiden i saken, når man heller bør stå sammen i kampen mot høyreekstremisme på tvers av partilinjer. Forsvarsrammen er illustrert i tabell 4.2 på neste side.

Tabell 4.2 – Høyresidens tolkningsramme

Forsvarsrammen

Problem:	Det er feil å antyde at høyresiden har noe til felles med høyreekstremisme.
Årsak:	Høyresiden har alltid tatt avstand fra høyreekstremisme. Dette kommer frem gjennom konkrete politiske tiltak og vises i forskningen. FrP fører en ærlig og legitim diskusjon om utfordringene knyttet til høy innvandring og feilet integrering.
Moralsk evaluering:	Det er moralsk galt å antyde at høyresiden deler høyreekstremt tankegods ved å krysse meningskorridoren og bestemme hva som er legitime ytringer. FrP er et bredt stortingsparti og har like stor rett til å delta i den politiske debatten som alle andre.
Løsning:	Slutt å kritisere oss, og la oss heller stå sammen i kampen mot alle former for ekstremisme.

5 Diskusjon

I dette kapitlet vil jeg diskutere og drøfte sentrale funn fra den kvalitative rammeanalysen sett opp mot oppgavens problemstillinger og teoretiske perspektiver. Dette er for å sette tolkningsrammene inn i den kulturelle og politiske konteksten som de inngår i, da rammer er skjulte meningsstrukturer slik Van Gorp (2010) foreslår. Jeg vil i denne delen av oppgaven se på likhetstrekk og forskjeller mellom de to tolkningsrammene ved å sette de opp mot hverandre. Dette vil bidra til å besvare oppgavens første underproblemstilling relatert til rammenes styrker og svakheter og hvordan dette muligens kan ha påvirket rammekonkurransen. Deretter vil jeg søke å besvare oppgavens andre underproblemstilling som gjelder forsvarsrammens populistiske tendenser. Tabell 5.1. gir en god oversikt over de konkurrerende tolkningsrammene satt opp mot hverandre, og danner grunnlaget for den videre diskusjonen.

Tabell 5.1 – ansvarsrammen og forsvarsrammen satt opp mot hverandre

	Ansvarsrammen	Forsvarsrammen
Problem:	Høyresiden har ikke tatt et stort nok ansvar i kampen mot høyreekstremismen.	Det er feil å antyde at høyresiden har noe til felles med høyreekstremisme.
Årsak:	Høyresidens innvandringskritiske politikk kombinert med FrPs fremmedfiendtlige og konspiratoriske retorikk bidrar til å splittelse, og kan appellere til mennesker med ytterliggående høyrevridde holdninger.	Høyresiden har alltid tatt avstand fra høyreekstremisme. Dette kommer frem gjennom konkrete politiske tiltak og vises i forskningen. FrP fører en ærlig og legitim diskusjon om utfordringene knyttet til høy innvandring og feilet integrering.
Moralsk evaluering:	Det er galt å bidra til splittelse og fremmedhat. Høyresiden står best rustet til å ta et oppgjør med høyreekstremt tankegods, slik	Det er moralsk galt å antyde at høyresiden deler høyreekstremt tankegods ved å krympe meningskorridoren og bestemme hva

	venstresiden har gjort med venstreekstremisme tidligere.	som er legitime ytringer. FrP er et bredt stortingsparti og har like stor rett til å delta i den politiske debatten.
Løsning:	Høyresiden med FrP i spissen må bruke sin posisjon til å markere avstand til høyreekstremismen og bidra i det politiske oppgjøret.	Slutt å kritisere oss, og la oss heller stå sammen i kampen mot alle former for ekstremisme.

5.1 Et spørsmål om perspektiv

De to identifiserte tolkningsrammene har diametralt ulik virkelighetsoppfatning for hvor ansvaret for å hankes med høyreekstremismen ligger. Ansvarsrammen peker på høyresiden og tilegner dem et særskilt ansvar for å hankes med holdninger som eksisterer i deres eget bakland. Forsvarsrammen på den andre siden mener det er urettferdig å tilegne dem et særlig ansvar, og mener kampen mot høyreekstremisme er noe som må tas på tvers av partifløyene. Denne ulikheten i virkelighetsoppfatning kan sees opp mot tidligere gjennomførte studier på oppfatningen av 22. juli i etterkant av angrepene. Spesielt Solheim og Jupskås (2021) studie om de ulike narrativene som har utviklet seg i tiden etter terrorangrepene og frem mot ti-årsmarkeringen kan sies å være interessant i denne sammenhengen. Både ansvarsrammen og forsvarsrammen deler likhetstrekk med alle de tre narrativene: demokratinarrativet, mangfolds-narrativet og ytre-høyre-narrativet.

5.2 Motstridende parter

Slik det kommer frem i teorikapitlet, argumenterer Druckman (2001) for at en tolkningsramme vil ha større effekt og kredibilitet hvis den kommer fra troverdige avsendere. Det kommer frem i analysen at det kun er én part som det politiske angrepet 22. juli 2011 var rettet mot – Arbeiderpartiet og deres ungdomsparti AUF. Dette gir partiet, og dermed venstresiden, stor legitimitet til å løfte spørsmålet om høyresidens særegne politiske ansvar for å hankes med høyreekstremismen.

Begge tolkningsrammene består av rammekoalisjoner som kan gjøre at de stiller sterkere på den offentlige arenaen og få bedre gjennomslag for sine saksfelt (Dan et al, 2019). Her er det likevel forskjell i rammekoalisjonenes tyngde. Ansvarsrammen står bredt plantet blant de politiske aktørene som har uttalt seg i saken. Både daværende partileder Jonas Gahr Støre i AP, ungdomspartileder Astrid Hoem i AUF, partileder Audun Lysbakken i SV og partileder Lan Marie Berg i MDG står sentralt i debatten. I tillegg til bred politisk støtte bak tolkningsrammen på venstre- og sentrumsfløyen, er det også flere i kommentatorstanden samt ungdomspartileder Ola Svenneby i Unge Høyre som deler synspunktene. Dette vitner om at tolkningsrammen når godt ut ved å kaste lys på hva som er i offentlighetens interesse. Høyresiden kan også sies å ha en rammekoalisjon, men til en mye mindre grad. Her er det partirepresentanter fra Høyre og FrP som dominerer materialet, og tolkningsrammen kan derfor sies å ikke ha nådd like godt ut som sin konkurrent. Selv om ingen av de to rammekoalisjonene kommer direkte til syne gjennom uttalelser i materialet, stemmer de godt overens med det norske partisystemet og kan dermed sies å være til stede.

5.3 Sterke rammer i konflikt

Så hvem hadde «strong frames» (Chong & Druckman, 2007), og hvordan kan dette ha påvirket rammekonkurransen? Begge tolkningsrammene knytter politiske spørsmål til deres eget politiske og ideologiske verdigrunnlag som styrker begge rammene (Chong & Druckman, 2013, s. 2). Et sentralt spørsmål i denne rammekonkurransen er hvordan de to tolkningsrammene forholder seg til hverandre for å svekke motstanderen og for å styrke sin egen posisjon. Her spiller spesielt rammenes kulturelle resonans en viktig rolle siden dette er en av hovedmåtene en tolkningsramme styrker seg selv ifølge litteraturen (se Pan & Kosicki, 2001; De Vreese, 2005; Van Gorp, 2007; Van Gorp, 2010; Ihlen & Thøbjørnsrud, 2014; Dan et al., 2019).

Ryan (1991) peker på at en taktikk for å svekke den motstående tolkningsrammen er å angripe den der dens kulturelle resonans er svak. Denne taktikken kan både tilskrives ansvarsrammen og forsvarsrammen på hver sin måte. Ansvarsrammens overbærende argumentasjon og primære årsaksforklaring har i analysen blitt identifisert til å gjelde at høyresiden, og spesielt FrP, fører en politikk og måte å ordlegge seg på som kan appellere til ekstreme krefter på høyresiden. Der forsvarsrammen avfeier det særegne ansvaret for å hankses med høyreekstremisme, uttaler Støre og Hoem at «FrP må tåle at ytringer og utfall fra partiets ledende politikere møtes kritisk når de nærer opp under konspirasjonsteorier og splittelse»

(Hoem & Støre, 2021). Denne argumentasjonen har en tung kulturell resonans siden det er underforstått i den kulturelle konteksten at høyreekstremisme er galt, og dermed at handlinger og utsagn som kan nøre opp under det følger samme skjebne. Ansvarsrammen klarer dermed å styrke sin egen ramme ved å angripe forsvarsrammens kulturelle resonans der den er svak, nemlig at de ikke har et særegent ansvar, og legger dermed frem saken slik at den ikke kan bli forstått på noen annen måte (Van Gorp, 2007). Dette fører også til at ansvarsrammen gjennom de identifiserte problemdefinisjonene, årsaksforklaringene, moralske evalueringene og løsningsforslagene klarer å knytte seg opp mot fire av Semetko og Valkenburgs (2000) fem generiske rammer; konfliktrammen, human interest-rammen, moralrammen og ansvarlighetsrammen. Dermed spiller ansvarsrammen på gjenkjennelige «cues» for å resonnerer sterkere hos mottakeren (Dan & Ihlen, 2011, s. 372), og fungerer dermed godt som «schemata of interpretation» (Goffman, 1974).

Høyresidens tolkningsramme kan på mange måter sees på som et angrep på venstresidens anklagelser og insinuasjoner om særskilt skyld i det manglende politiske oppgjøret med høyreekstremismen. *Angrep er det beste forsvar* lyder det kjente ordtaket, og dette kan også tilskrives forsvarsrammen. Fra høyresidens perspektiv er ansvarsrammens anklagelser om at deres politikk og uttalelser nører opp under høyreekstremisme feilaktig, og blir ifølge forsvarsrammen brukt som et påskudd fra venstresiden til å fremme sine egne politiske interesser. Høyresiden ser seg selv som angrepet av venstresiden, og velger i mange tilfeller å adoptere den konkurrerende tolkningsrammen «by piggybacking on the cultural resonances they use» (Ryan, 1991). Med dette mener jeg at forsvarsrammen anerkjenner venstresidens kulturelle resonans om at høyreekstremisme er farlig og må bekjempes, men viker herfra i en annen retning. Hvor ansvarsrammen etterspør et særegent ansvar fra høyresiden, avskriver forsvarsrammen dette og ber heller om at det politiske Norge står sammen i kampen; «I stedet for å «ta FrP», bør vi, alle sammen fokusere på, sikkerheten og beredskapen på norsk jord. (...) I stedet for å dele ut skyld og finne syndebukker, bør vi fremstå samlende mot terror og ikke splittende» (Olsen, 2021). Gjennom sine årsaksforklaringer, blant annet ved å henvise til forskningen til Lars Erik Berntzen og Jacob Aasland Ravndal som viser at det er et stort fravær av støtte til Anders Behring Breivik og hans tankegods blant FrPs velgere, påviser forsvarsrammen at beskyldningene mot høyresiden ikke stemmer og svekker dermed ansvarsrammen. Forsvarsrammen blir videre styrket ved å benytte seg av ekspertkilder (Druckman, 2001). At forsvarsrammen benytter seg av Berntzen og Ravndals studie legitimerer

høyresidens og spesielt FrPs restriktive og innvandringskritiske retorikk ved å vise til at de ikke har støtte blant høyreekstremister slik ansvarsrammen antyder.

Både venstre- og høyresiden benytter seg av *catch phrases* (Gamson & Lasch, 1983, s. 399-400) på hver sin måte for å styrke tolkningsrammene deres. Ansvarsrammen benytter av ordet *ansvar* på tvers av materialet, og kan derfor sees på som et viktig symbolord i form av at det betegner rammen. Høyresidens vektlegging av at *vi må stå sammen i kampen mot høyreekstremisme* kan det virke som de gjentar for å styrke sin egen posisjon.

5.4 Splittelse i søken etter samhold

Gjennom analysen har det blitt klart at rammekonkurransen i store trekk dreier seg rundt FrPs retorikk og konspiratoriske trekk, og om dette tilsier at høyresiden har et særegent ansvar i kampen mot høyreekstremismen eller ikke. Det er derfor interessant å se på hvordan FrPs populistiske trekk kommer til syne gjennom forsvarsrammen. Her er det viktig å presisere at forsvarsrammen kun sees i lys av utsagn fra FrP, og hovedsakelig utsagn fra partileder Sylvi Listhaug i dette spørsmålet.

Aslanidis (2016) argumenterer for at populisme ikke kan sees som en politisk ideologi, men heller må sees på som en form for tolkningsramme. Forsvarsrammen kan i så fall sees på i lys av den populistiske rammen, noe som gjør det mer gjennomførbart å identifisere populistiske trekk slik de kommer frem i tolkningsrammen. Dette kan i tur si noe om FrP er et populistisk parti eller ikke, slik Jenssen (2017) setter spørsmålstegn ved.

Listhaug har gjennom sine uttalelser skapt et interessant paradoks ved forsvarsrammen; i sin søken etter fellesskap forsøker FrP å skape splittelse. I Forsvarsrammens moralske evaluering kommer det frem at venstresiden forsøker å «krympe meningskorridoren» (Listhaug, 2021a). Til dette sier Listhaug at «det enkleste hadde selvsagt bare vært å følge venstresidens premisser. Legge seg ned. Beklage. La Ap, Støre og mediene definere hva som er lov å si og ikke lov å si. (...) Frp kommer ikke til å gjøre det. (...) vi kommer aldri til å la oss knebles i debatten» (Listhaug, 2021a). Her kommer et klassisk populistisk trekk til syne. Ved å dyrke en «oss mot dem»-konflikt kombinert med en inntatt offerposisjon, legitimerer Listhaug FrPs ord og handling ved å fremstille det som om det er høyresiden som er under angrep fra venstresiden.

Jenssen (2017) argumenterer for at FrP ikke lenger kan sees på som et populistisk parti da kun det siste av disse kriteriene var til stede på studiens tidspunkt. Det er spesielt to aspekter som kan diskuteres ved Jenssens studie. Det første aspektet er at FrP var et regjeringsparti da studien ble gjennomført; «en av de sterkeste ytre påvirkninger et parti kan utsettes for, er å komme i regjeringsposisjon» (Jenssen, 2017, s. 239). Derfor kan det argumenteres for at partiet igjen har endret seg etter regjeringsavgangen og returnert til sin mer aggressive rolle som opposisjonspartiet på ytre høyre under debatten rundt ti-årsmarkeringen.

Det andre aspektet går ut på at Sylvi Listhaug tok over stafettpinnen som partileder etter Siv Jensen våren 2021 (FrP, 2021). Der Jensen tok partiet gjennom et hamskifte for å virke mer appetittlig (Jenssen, 2017), kan Listhaug sies å ha gjort det motsatte. Listhaug har lenge gjort seg bemerket for sine skarpe uttalelser. Mest notorisk er muligens Listhaugs avgang som justisminister i 2018 etter mistillitsforslaget fra opposisjonen grunnet hennes famøse Facebook-oppdatering hvor hun skrev: «Ap mener terroristenes rettigheter er viktigere enn nasjonens sikkerhet». Listhaug siktet her til det hun mener var Arbeiderpartiet og resten av opposisjonens forsøk på å kneble ytringsfriheten ved å stemme ned FrP og Høyres forslag om at Justisdepartementet skulle kunne frata norske fremmedkrigere passet uten at det avgjøres i en domstol (Sørgjerd et al., 2018). «I 2009, som NRK har grundig dokumentert, var Ap-lederen en av statsrådene som ville gjøre angrep på religion straffbart. At Støre ikke setter ytringsfrihet høyt er ikke en konspirasjonsteori. Det er fakta» (Listhaug, 2021a).

Skal man vurdere forsvarsrammen opp etter Jaegers og Walgraves (2007) tre kjennetegn på populisme, folket som homogen gruppe, elitekritikk og ekskludering av utgrupper, kan tolkningsrammen sies å inneholde trekk av alle tre, men i ulik grad. Kjennetegnet om at folket er en homogen gruppe kjennetegnet som kommer dårligst frem i forsvarsrammen. I rammeanalysen kommer dette kun frem et fåtall ganger, eksempelvis rundt anklagelsene om at Listhaug sprer konspirasjonsteorier om Jonas Gahr Støre og hans angivelige kamp mot ytringsfriheten; «Fortsatt den dag i dag har aldri Støre beklaget for det som skjedde. Og dette er en mann som ber om folkets tillit til å bli statsminister for landet vårt» (Listhaug, 2021a). Videre kommer folket som homogen gruppe frem i forsvarsrammens moralske evaluering gjennom Støres angivelige forsøk på å minske meningskorridoren; «I Aftenposten ser vi til og med Støre påta seg rollen som meningspoliti, hvor han skal bestemme hva vanlige folk skal få lov til å si og mene» (Listhaug, 2021a). Forsvarsrammens kritikk av eliten kommer tydeligere frem i materialet. Hvis man leser mellom linjene på tvers av forsvarsrammen kan man

argumentere for at Arbeiderpartiet blir sett på som en elite som står i opposisjon til FrP som forsøker å føre en debatt om innvandring og den feilede integreringen. Dette kommer spesielt frem gjennom uttalelsen «La Ap, Støre og mediene definere hva som er lov å si og ikke lov å si» (Listhaug, 2021a). Her kommer enda en kritikk av eliten frem, men denne gang i form av medieeliten. «Medieeliten med kommentatorene i spissen har bestemt seg for å brunbeise Frp» (Listhaug, 2021b), lyder ingressen på en kronikk Frp-lederen fikk publisert i NRK. Videre uttaler Listhaug; «Vi kommer ikke til å sitte stille og se på dette lenger. Istedenfor å diskutere stadig nye særkrav fra muslimske miljøer, forsøker medieeliten å stemple begrepet «snikislamisering» som en konspirasjonsteori» (Listhaug, 2021b). Hun etterspør en verdikamp hvor de norske politikerne verner om norsk kultur fremfor å gi etter for særkrav fra minoriteter;

Det er de som skal tilpasse seg Norge, ikke motsatt. (...) Frp står alene i denne kampen. At de andre partiene og kommentatorene og de røde mediene vil spore av denne debatten har vi skjønt. Det er slik de har holdt på når innvandrings- og integreringspolitikken skal diskuteres i mange tiår. Men vi lar oss ikke kneble, ei heller avspore (Listhaug, 2021b).

Her kommer også Listhaug og FrP frem som de 'rene' som forsøker å føre en saklig debatt om innvandringspolitikken, men blir forsøkt «kneblet» av sine politiske motstandere og «de røde mediene».

Jaegers og Walgraves (2017) siste kjennetegn, ekskludering av utgrupper, kommer også frem i materialet. FrPs innvandringskritiske politikk kommer til syne gjentatte ganger på tvers av rammen. Et viktig skillepunkt mellom populismens klassiske generalisering av utgrupper, som feier alle over en kam, og hvordan den kommer frem i forsvarsrammen, er at Listhaug har en grad av nyanse for hvem som utgjør ut-gruppen;

Det overveldende flertall av muslimer er vanlige folk som har jobb, familie og som selvsagt ikke har noen ønsker om å islamisere vesten. Samtidig vet vi at det finnes islamister som vil gjøre akkurat det. (...) Begrepet snikislamisering har imidlertid ingenting med dette å gjøre. Men det handler om at samfunnet tar små skritt i retning av å tilpasse seg særkrav fra en liten del av den muslimske befolkningen. Krav som går på tvers av våre vestlige verdier (Listhaug, 2021a).

Det er altså ikke muslimer som helhet som blir pekt ut som en ut-gruppe, men heller islamister på tokt for å islamisere verden. Spørsmålet blir da hvem nøyaktig disse islamistene rent konkret er, men dette er ikke noe som kommer frem i forsvarsrammen utenom gjennom bruken av begrepet 'snikislamisering'. Videre kan forsvarsrammens populistiske tendenser bidra til at rammen fremkommer mindre legitim og dermed svekke den. Premisset for tolkningsrammen

er at høyresiden opplever å bli urettferdig stemplet for å dele høyreekstremt tankegods. I sine forsøk på å avfeie anklagene og søke samhold på tvers av det politiske spekteret, klarer den også å skape splittelse ved å angripe ansvarsrammens argumentasjon og avsendere, og dermed skape en oss-mot-dem-konflikt. Denne splittelsen passer dårlig inn i de konforme normene og verdiene som er dominerende i et samfunn innstilt på forsoning og en samlet front (Dan & Ihlen, 2011).

6 Konklusjon og oppsummering

Denne masteroppgaven har tatt for seg hvilke tolkningsrammer om ansvaret for kampen mot høyreekstremisme som dominerte den offentlige debatten under ti-årsmarkeringen for 22. juli-angrepene. Med utgangspunkt i teorier på høyreekstremisme, høyrepopulisme, tolkningsrammer og rammekonkurranser, har jeg studert venstre- og høyresidens uttalelser for å undersøke casens «framing contest». Jeg ønsket å undersøke hvordan partenes tolkningsrammer stod opp mot hverandre, hvilke tolkningsrammer som stod tyngst, og hvilke populistiske trekk som kom frem på høyresiden. Dette ble utført gjennom en kvalitativ rammeanalyse av et empirisk materiale bestående av 30 meningsinnlegg. I dette avsluttende kapitlet vil jeg presentere studiens viktigste funn, oppgavens begrensninger og forslag til videre forskning.

6.1 Hovedfunn oppsummert

Denne oppgaven har svart på en tredelt problemstilling. For å besvare oppgavens første problemstilling har høyresiden og venstresiden sine tolkningsrammer blitt identifisert. Venstresiden og deres ansvarsramme viser til høyreekstremisme som et økende samfunnsproblem og peker på høyresiden av norsk politikk som særskilt ansvarlige for å hankes med det. Dette er fordi høyresidens, og spesielt FrPs, innvandringskritiske og splittende politikk og retorikk har potensiale til å appellere til mennesker på høyresidens utkant. Høyresiden parerer dette med sin egen tolkningsramme identifisert som forsvarsrammen. Den går ut på at høyresiden føler seg feilaktig stemplet, og ser heller at man står sammen på tvers av partilinjer i kampen mot høyreekstremismen. I møte med anklagelsene om å nøre opp under høyreekstremt tankegods, svarer FrP med at deres politikk er nødvendig i en stadig krympende meningskorridor.

Opgavens andre problemstilling søker å svare på om partene anvender sterke rammer og hvordan dette kan ha påvirket rammekonkurransen. Denne studien kan ikke bestemme hvilken av de to tolkningsrammene som var sterkest da det er tydelige styrker og svakheter ved begge to. Likeså er den heller ingen effektstudie og kan dermed ikke si noe om rammekonkurransens utfall. Jeg har likevel forsøkt å veie ansvarsrammens og forsvarsrammens identifiserte styrker og svakheter opp mot hverandre for å kunne trekke en slutning til hvilken tolkningsramme som

fremstår sterkest med bakgrunn i analysen og materialet. Det kan dermed se ut til at ansvarsrammen er den sterkeste rammen ved å spille på den overværende kulturelle resonansen blant befolkningen og ved å være tolkningsrammen som er størst utbredt på tvers av det politiske landskapet og kommentatorstanden. Videre viser analysen at ansvarsrammen og dens delelementer dominerer studiens empiriske materiale. Dermed kan det se ut til at ansvarsrammen er den ledende tolkningsrammen i rammekonkurransen.

Den tredje presenterte problemstillingen ønsker å undersøke hvilke populistiske trekk som kommer frem i forsvarsrammen gjennom FrPs uttalelser. Jeagers og Walgraves (2017) tre kjennetegn av populisme ligger til grunn for diskusjonen. For det første beskriver FrP-leder Sylvi Listhaug 'folket' som en homogen gruppe. For det andre kritiserer Listhaug 'eliten' som kommer frem som den politiske venstresiden med Støre i front, samt medieeliten. For det tredje ekskluderer partilederen utgrupper gjennom sin innvandringskritiske politikk. De tre overstående kjennetegnene kommer alle til syne gjennom Listhaugs utsagn, som jeg dermed betegner som eksempler på populistisk retorikk, og det kan derfor argumenteres for at FrP er et populistisk parti i motsetning til Jenssens (2017) studie.

6.2 Studiens bidrag

Denne masteroppgaven har hatt som intensjon å belyse en liten del av en viktig politisk debatt i kjølvannet av 22. juli-angrepene og å bidra til forskning på tolkningsrammer. Studien føyer seg inn i en rekke av tidligere arbeider på rammekonkurranser og hvordan ulike aktører stiller mot hverandre i den offentlige debatten (Dan & Ihlen 2011; Ihlen & Thorbjørnsrud, 2014). Ved å undersøke hvordan ulike aktører skaper sterke rammer og dermed innehar en rammeekspertise, forankrer studien funn fra tidligere forskning (Chong & Druckman, 2013; Dan et al., 2019). Utover dette har studien også forsøkt å undersøke hvilke populistiske trekk som kommer frem gjennom FrPs retorikk i saken. Populistisk retorikk og FrP er et bredt studert område, men har blitt viet lite søkelys i tiden etter Sylvi Listhaugs innsettelse som partileder i 2021. Denne studien søker å gjøre nettopp det ved å sette Listhaugs uttalelser opp mot klassiske populistiske kjennetegn (Jeagers & Walgraves, 2017).

6.3 Begrensinger og videre forskning

Denne kvalitative rammestudien har flere begrensninger. Først og fremst fokuserer studien kun på aktørenes egne rammer fremfor hvordan disse rammene blir tatt opp i mediene (Ihlen & Thorbjørnsrud, 2014, Dan et al., 2019). Det kunne derfor vært interessant å undersøke til hvilken grad de to identifiserte tolkningsrammene ble tatt opp i mediens nyhetsformidling. Videre er identifiseringen av venstre- og høyresidens tolkningsrammer min egen tolkning, og slik det kommer frem i litteraturen har rammeforskning flere metodiske utfordringer (Van Gorp, 2007; Matthes & Kohring, 2008; Van Gorp, 2010). Studien tar for seg et begrenset metodisk materiale i form av 30 meningsinnlegg, og kunne mulig sett vært større for å få inn flere ulike synspunkter så vell som for å underbygge de allerede identifiserte synspunktene. Dette kunne bidratt til å fange kompleksiteten i debatten bedre, noe som har vært en krevende utfordring. På den andre siden har jeg forsøkt å være så spesifikk som mulig ved å kun sette søkelys på ett aspekt ved ti-årsmarkeringen av 22. juli-angrepene som case. Dette har tillatt meg å gå i dybden på materialet for å tilegne en dyp forståelse for tematikken. Da funnene i studien er unike for konteksten, kan de ikke generaliseres.

Denne studien viser at det er et videre behov for forskning på tolkningsrammer og rammekonkurranser i det norske politiske landskapet, og hvordan dette kan benyttes til å svare på spørsmål knyttet til politisk ideologi. Blant annet kan det være interessant å se videre på hvordan venstre- og høyresidens tolkningsrammer utspiller seg i andre politiske spørsmål. Det kan også være nyttig å se på hvordan FrPs populistiske trekk kommer frem i andre kontekster og debatter for å kunne si noe om hvorvidt FrP kan identifiseres som et populistisk parti eller ikke.

Litteraturliste

- Andreassen, H.I. & Løvdahl, S.R. (2021, 26. juni). Hvordan kan vi innfri løftet “aldri mer 22. Juli”? *Verdens Gang*. Hentet fra:
<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/x31QMR/hvordan-kan-vi-innfri-loeftet-om-aldri-mer-22-juli>
- Aslanidis, P. (2016). Is populism an ideology? A refutation and a new perspective. *Political Studies*, 64(1S), 88-104.
- Berg, L.M. (2021, 20. juli). Ernas manglende oppgjør. *Verdens Gang*. Hentet fra:
<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/4zxKzR/ernas-manglende-oppgjoer>
- Bitsch, A. (2021, 15. juli). Frps alternative historieskriving. *Aftenposten*. Hentet fra:
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Ewxm6o/frps-alternative-historieskriving>
- Bobbio, N. (1996). *Left and right: The significance of a political distinction*. Chicago, USA: University of Chicago Press.
- Brenna, T. & Støre, J.G. (2021, 15. juli). Vi lover hverandre å aldri glemme. Men hva er vi enige om å huske? *Aftenposten*. Hentet fra:
<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/zrOoa4/vi-lover-hverandre-aa-aldri-glemme-men-hva-er-vi-enig-om-aa-huske>
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed., pp. xli, 766). Oxford University Press.
- Canovan, M. (1999). Trust the people! Populism and the two faces of democracy. *Political Studies*, 47(1), 2-16.
- Carter, E. (2018). Right-wing extremism/radicalism: reconstructing the concept. *Journal of Political Ideologies*, 23(2), 157-182,
- Chong, D., & Druckman, J.N. (2013). Counterframing Effects. *The Journal of Politics*, 75(1), 1-16.
- D'Angelo, P. & Kuypers, J. A. (2010). Introduction. Doing News Framing Analysis. I D'Angelo & J. A. Kuypers (Red.), *Doing News Framing Analysis* (1-13). New York: Routledge.
- Dan, V. & Ihlen, Ø. (2011). Framing expertise: a cross-cultural analysis of success in framing contests. *Journal of Communication Management*, 15(4), 368-388.
<https://doi.org/10.1108/13632541111183352>
- Dan, V., Ihlen, Ø. & Raknes, K. (2019). Political Public Relations and Strategic Framing: Underlying Mechanisms, Success Factors, and Impact. I J. Strömbäck & S. Kioussis (Red.), *Political public relations: Principles and applications* (2. utg.). London: Routledge.

- Druckman, J. N. (2001). On the limits of framing effects: Who can frame? *Journal of Politics*, 63(4), 1041-1066. <https://doi.org/10.1111/0022-3816.00100>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Entman, R. M. (2004). *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. University of Chicago Press. London.
- Falkheimer, & Olsson, E.-K. (2015). Depoliticizing terror: The news framing of the terrorist attacks in Norway, 22 July 2011. *Media, War & Conflict*, 8(1), 70–85. <https://doi.org/10.1177/1750635214531109>
- Fremskrittspartiet. (2021). *Listhaug ny partileder*. Hentet fra: <https://www.frp.no/nyheter/listhaug-ny-partileder>
- Gamson William A. og Kathryn E. Lasch (1983) The political culture of social welfare policy, i Spiro, Shimon E. og Ephraim Yuchtman-Yaar (red.): Evaluating the welfare state. Social and political perspectives. New York: Academic Press.
- Gamson, William A. og Andre Modigliani (1989): Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach, i *American Journal of Sociology*, 95, 1, s. 1-37.
- Gerring, J. (1997). Ideology: A Definitional Analysis. *Political Research Quarterly*, 50 (4), 957–94.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: an essay on the organization of experience* (pp. IX, 586). Harvard University Press.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Haakonsen, A. & Røsvik, E. (2021, 22. juli) Støre: Vi er mer utsatt i dag enn i 2011. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/k31Emj/stoere-vi-er-mer-utsatt-i-dag-enn-i-2011>
- Hallahan, K. (2013). *Framing Theory*. Encyclopedia of Public Relations, 1, 360-363.
- Hermstad, K. (2021, 03. august). Ti år etter terroren – hvem har ansvaret for oppgjøret? *Adresseavisen*. Hentet fra: <https://www.midnorskdebatt.no/meninger/ordetfritt/2021/07/26/Ti-%C3%A5r-etter-terroren-%E2%80%93-hvem-har-ansvaret-for-oppgj%C3%B8ret-24324170.ece>
- Hoem, A. W. E. (2021, 02. mars) Tida med berøringsangst er over. *Tankesmien Agenda*. <https://agendamagasinet.no/debatt/tida-med-berøringsangst-er-over/>
- Holtvedt, H. (2021, 30. Juni). Høyresiden må ta ansvar mot rasisme. *Vårt Land*. Hentet fra: <https://www.vl.no/meninger/verdidebatt/2021/06/30/hoyresiden-ma-ta-ansvar-mot-rasisme/>

- Ihlen, Ø. & Nitz, M. (2008). Framing Contests in Environmental Disputes: Paying Attention to Media and Cultural Master Frames. *International Journal of Strategic Communication*, 2(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/15531180701623478>
- Ihlen, Ø. & Thorbjørnsrud, K. (2014). Tears and Framing Contests: Public Organizations Countering Critical and Emotional Stories. *International Journal of Strategic Communication*, 8(1), 45-60. <https://doi.org/10.1080/1553118X.2013.850695>
- Jagers, J. & S. Walgrave (2007). Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, (3), s. 319–345. <https://dx.doi.org/10.1111/j.1475-6765.2006.00690.x>.
- Jenssen, A.T. (2017). Norsk høyrepopulisme ved veis ende? *Nytt Norsk Tidsskrift*, (3), 230-242.
- Jupskås, A.R. & Leidig, E. (2020). *Knowing what's (far) right*. C-REX – Centre for Research on Extremism. University of Oslo.
- Knutsen, O. (2017). *The Nordic models in political science: Challenged, but still viable?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Liamputtong, P. (2013). *Qualitative research methods* (4th ed., pp. XVIII, 439). Oxford University Press.
- Listhaug, S. (2021a, 28. Juli). Vi tar avstand fra ekstremisme, men vi lar oss aldri kneble. *Nettavisen*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/vi-tar-avstand-fra-ekstremisme-men-vi-lar-oss-aldri-kneble/o/5-95-268134>
- Listhaug, S. (2021b, 5. august). Medieelitenes sosialistiske ensretting. *Norsk Rikskringkasting*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/ytring/medieelitens-sosialistiske-ensretting-1.15598360>
- Listhaug, S., Solvik-Olsen, K. & Søviknes, T. (2021, 11. juli). Stopp splittelsen - stå sammen mot voldelig ekstremisme. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/rWW6m0/stopp-splittelsen-staa-sammen-mot-voldelig-ekstremisme>
- Lysbakken, A. (2021, 31. juli). Hva vi snakker om når vi snakker om ansvar. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/g0m720/hva-vi-snakker-om-naar-vi-snakker-om-ansvar>
- Matthes, J. & Kohring, M. (2008). The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258-279. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x>
- Merkel, P. H., & Weinberg, L. (Eds.). (1997). *The revival of right-wing extremism in the nineties*. London, UK: Frank Cass.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563, 543; see also Mudde, C., & Kaltwasser, C.R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford, UK: Oxford University Press, for an updated presentation of this approach.

- Mudde, C. (2007). *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Olsen, A.R. (2021, 30. juli). Skal vi ta Arild Rønsen på alvor, som gir Frp ansvar for 22. Juli-angrepet?. *Nettavisen*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/skal-vi-ta-arild-ronsen-pa-alvor-som-gir-frp-ansvar-for-22-juli-angrepet/o/5-95-268999>
- Pan, Z. & Kosicki, G. M. (2001). Framing as a Strategic Action in Public Deliberation. I D. Reese, O. H. Gandy & A. E. Grant (Red.), *Framing public life: perspectives on media and our understanding of the social world* (s. 35-65). New York og London: Routledge.
- Politiets Sikkerhetstjeneste (PST). (2022). *Nasjonal Trusselvurdering*. s. 15.
- Rafoss, T. (2015). Meningsløs terror og meningsfylt fellesskap: Stoltenbergs taler etter 22. juli. *Sosiologisk Tidsskrift*, (1-02), 6-28.
- Rambøl, A.H. (2021, 3. august). Frps islamfiendtlige bakland. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/EwGLqI/frps-islamfiendtlige-bakland>
- Ryan, C. (1991). *Prime time activism: media strategies for grassroots organization*. Boston: South End Press.
- Rønsen, A. (2021a, 29. juli). 22. Juli: Har FrP et ansvar?. *Nettavisen*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/22-juli-har-frp-et-ansvar/s/12-95-3424161048>
- Rønsen, A. (2021b, 01. august). Frps ansvar – nok en gang. *Nettavisen*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/22-juli-frps-ansvar-nok-en-gang/s/12-95-3424162328>
- Sanner, J.T. (2021, 25. juli). Vi skal ta vårt ansvar. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/8B1md2/vi-skal-ta-vaart-ansvar>
- Skartveit, H. (2021a, 24. juli). Jonas Gahr Støre har rett. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/Wq2brG/jonas-gahr-stoere-har-rett>
- Skartveit, H. (2021b, 31. juli). Listhaugs store mulighet. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/pp8JzX/listhaugs-store-mulighet>
- Snow, D. A., Rochford, E. B., Worden, S. K. and Benford, R. D. (1986) 'Frame Alignment Processes, Micromobilization and Movement Participation', *American Sociological Review*, 51 (4), 464–81.
- Solberg, E. (2021, 7. Juli). Sammen mot ekstremisme. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/vAErXm/sammen-mot-ekstremisme>
- Solheim, Ø.B. & Jupskås, A.R. (2021). Consensus or Conflict? A Survey Analysis of How Norwegians Interpret the July 22, 2011 Attacks a Decade Later. *Perspectives on Terrorism (Lowell)*, 15(3), 109-131.
- Steen, R.B. (2021, 16. juli). Det store oppgjøret. *Verdens Gang*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/75K3m9/det-store-oppgjoeret>

- Stoltenberg, J. (2011, 25. Juli). *Tale på Rådhusplassen i Oslo*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/smk/taler-og-artikler/2011/statsminister-jens-stoltenbergs-tale-pa-/id651840/>
- Svenneby, O. (2021, 30. juli). Kan vi komme oss videre nå? *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/o6O4Lm/kan-vi-komme-oss-videre-naa>
- Syse, H. (2018b). Hva er egentlig verdier? I Henrik Syse (Red.) *Norge etter 22. juli: Forhandlinger om verdier, identiteter og et motstandsdyktig samfunn* (s.15-26) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Sørgjerd, C., Ask, A. O., Ruud, S. & Barsrtad, S. (2018) Listhaug går av som justisminister: – Jeg har opplevd dette som en ren heksejakt. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/714W69/listhaug-gaar-av-som-justisminister-jeg-har-opplevd-dette-som-en-ren-heksejakt>
- Sørli, E., Staveland, L.I. & Rønneberg, K. (2011, 23. november). *Sandberg: «Ap har spilt offer» etter 22. juli*. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/GG75x/sandberg-ap-har-spilt-offer-etter-22-juli>
- Thorbjørnsrud, K. & Figenschou U.T. (2018). Det er en tid for alt? I Henrik Syse (Red.) *Norge etter 22. juli: Forhandlinger om verdier, identiteter og et motstandsdyktig samfunn* (s.67-82) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tollersrud, E., Ihlebæk, J.S., Vold, J.S. & Vallaker, O. (2011, 25. juli). Målet var ikke å drepe flest mulig, men gi et kraftig signal. *Bergens Tidende*. Hentet fra: <https://www.bt.no/nyheter/innenriks/i/J66x6/maalet-var-ikke-aa-drepe-flest-mulig-men-gi-et-kraftig-signal>
- Torheim, Ø. & Oldeide, A.A. (2019, 15. august). Disse skal ha inspirert mannen bak moskéangrepet i Bærum. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/mRyrkE/disse-skal-ha-inspirert-mannen-bak-moskeangrepet-i-baerum>
- Tuastad, S.E. (2021, 01. august). Sylvi Listhaug har rett. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra: <https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/6kJmyO/sylvi-listhaug-har-rett>
- Valen, S. (2021, 13. juli). Frp må som alle andre tåle å stå i ubehaget. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/qR1rV1/frp-maa-som-alle-andre-taale-aa-staa-i-ubehaget>
- Van Gorp, B. (2007). The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, 57(1), 60-78. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x>
- Van Gorp, B. (2010). Strategies to take subjectivity out of framing analysis. In: D'Angelo, P. & Kuypers, J. A. (2010). *Introduction. Doing News Framing Analysis*. New York: Routledge 84-109.

Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal*, 13(1), 51–62. <https://doi.org/10.1075/idjdd.13.1.06vre>